

Lovforslag nr. L 48. Fremsat den 24. oktober 1990 af justitsministeren (Engell)

Forslag

til

Dyreværnslov

Kapitel 1

Generelle bestemmelser

§ 1. Dyr skal behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod smerte, lidelse, angst, varigt mén og væsentlig ulempe.

§ 2. Enhver, der holder dyr, skal sørge for, at de behandles omsorgsfuldt, herunder at de huses, fodres, vandes og passes under hensyntagen til deres fysiologiske og adfærdsmæssige behov i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer.

§ 3. Rum eller arealer, hvor dyr holdes, skal indrettes på en sådan måde, at dyrets behov tilgodeses, jf. § 2. Det skal herunder sikres, at dyret har den fornødne bevægelsesfrihed også under optagelse af foder og drikke og ved hvile. Dyr skal endvidere sikres mod vejr og vind i overensstemmelse med deres behov.

Stk. 2. Stk. 1, 2. pkt. finder tilsvarende anvendelse på bindsel, tøjlr og lignende indretninger.

Stk. 3. Justitsministeren kan fastsætte regler om hold af dyr på steder, hvor ejeren eller den, der fører tilsyn med dyret, ikke bor.

§ 4. Justitsministeren kan fastsætte regler om dyrs opholdsarealer og opholdsrum og om inventaret heri, herunder at opholdsrum og inventar skal godkendes, for det tages i brug.

Stk. 2. Regler vedrørende dyr i landbruget, der ikke beror på en forpligtelse af international karakter, kan alene fastsættes efter stk. 1, når de er af mindre indgribende betydning, jf. dog § 6.

Stk. 3. Ved fastsættelse af regler efter stk. 1 om dyr i landbruget, skal der fastsættes over-

gangsordninger, der sikrer, at landbruget får rimelig tid til at omstille sig.

Stk. 4. Regler om dyr i landbruget efter stk. 1 fastsættes efter forhandling med landbrugsmi-
nisteren og de organisationer, der efter justits-
ministerens skøn særligt berøres af reglerne.

§ 5. Dyr må ikke tvangsfodres, medmindre det er påkrævet for at behandle dyret mod sygdom.

§ 6. Æglægningsbure må kun anvendes med tilladelse fra Veterinærdirektoratet. Tilladelse meddeles for 5 år ad gangen.

Stk. 2. Justitsministeren fastsætter regler om vilkårene for tilladelse og om dyrenes pasning og pleje.

Stk. 3. Justitsministeren kan fastsætte regler om indretningen, driften og anvendelsen af andre ægproduktionssystemer end dem, der er nævnt i stk. 1 og stk. 2.

§ 7. Veterinærdirektoratet kan tilbagekalde en tilladelse til at anvende æglægningsbure ved grov eller gentagen overtrædelse af vilkårene for tilladelsen eller af regler om dyrenes pasning eller pleje.

§ 8. Afgørelser, der træffes efter § 6, stk. 1, og § 7, kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

§ 9. Levende dyr må ikke anvendes som mål ved øvelses- og kapskydninger.

Stk. 2. Kron-, sika- og dåvildt, muflon, vildsvin og lignende større dyr må ikke beskydes med hagl.

Stk. 3. Justitsministeren kan fastsætte regler om forbud mod udsætning af opdrættede dyr, der vanskeligt kan klare sig i naturen.

§ 10. Justitsministeren kan fastsætte regler om forbud mod hold af dyr, der kan frembyde fare, skabe frygt eller som vanskeligt kan holdes i fangenskab på dyreværnsmæssig forsvarlig måde.

§ 11. Justitsministeren kan fastsætte regler om behandling af hunde og katte, herunder regler om indfangning og aflivning af katte.

§ 12. Justitsministeren kan fastsætte regler om transport af dyr og om behandling og beskyttelse af dyr i anden særlig retning.

Kapitel 2

Aflivning, operative indgreb og lign.

§ 13. Den, der vil aflive et dyr, skal sikre sig, at dyret aflives så hurtigt og så smertefrit som muligt. Aflivning ved drukning må ikke finde sted.

Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte nærmere regler om aflivning af dyr, herunder regler om slagtning og om forbud mod visse aflivningsformer.

§ 14. Operative indgreb, der kan påføre dyret lidelse bortset fra uvæsentlig smerte af forbigående beskaffenhed, må kun foretages af en dyrlæge, medmindre indgrebet er uopsætteligt. Lidelse og smerte skal begrænses i videst muligt omfang.

Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte regler om operative og lignende indgreb, herunder regler om halekupering, kastration, afhorning, mærkning, fjernelse af kløer og andre legemsdele og beskæring af næb samt klove og hove.

Stk. 3. Justitsministeren kan fastsætte regler om, at visse typer indgreb kun må foretages af en dyrlæge eller andet særligt uddannet personale.

Stk. 4. Justitsministeren kan forbyde visse typer af operative og lignende indgreb.

§ 15. Justitsministeren kan fastsætte regler om, at kraftmaskiner ikke må anvendes ved løsning af dyr, medmindre maskinen er godkendt af justitsministeren. Justitsministeren kan fastsætte regler om typegodkendelse.

Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte regler om udformningen og anvendelsen af elektriske drivstave, herunder regler om typegodkendelse.

Stk. 3. Justitsministeren kan fastsætte regler om, at redskaber, der anvendes til beskæring af klove og hove, kun må betjenes af særligt uddannede personer.

§ 16. Der må ikke sættes ringe og andet i trynen på svin. Dog må der sættes en glat ring i for at hindre svinet i at rode i jorden.

Kapitel 3

Fremvisning og salg

§ 17. Dyr må ikke dresseres eller bruges til fremvisning, cirkusforestillinger, filmoptagelser eller lignende, hvis dyret herved påføres væsentlig ulempe.

Stk. 2. Vilde dyr må ikke anvendes ved forestillinger i cirkus, varietéer og lignende virksomheder. Dyr må ikke fremvises i omrejsende menagerier.

Stk. 3. Zoologiske haver, dyreparker og lignende må ikke oprettes uden politimesterens (politidirektørens) tilladelse. Justitsministeren kan fastsætte regler om indretning og drift af sådanne virksomheder og om tilsyn.

Stk. 4. Justitsministeren kan meddele undtagelse fra bestemmelsen i stk. 2, 1. pkt., hvis det er ubetænkeligt.

§ 18. Erhvervsmæssig handel med og opdræt af dyr må kun drives med politimesterens (politidirektørens) tilladelse. Det samme gælder for drift af dyrepensioner og dyreinternater samt formidling af dyr. Tilladelsen skal angive hvilke dyr, den omfatter. Tilladelsen kan tilbagekaldes, når særlige forhold taler derfor.

Stk. 2. Justitsministeren kan fastsætte regler om indretning og drift af virksomheden, herunder om krav der kan stilles til personalet, og om tilsyn.

Stk. 3. Stk. 1 og stk. 2 finder ikke anvendelse på handel med og opdræt af dyr til landbrugsformål.

§ 19. Dyr må kun overdrages til børn under 16 år, hvis forældremyndighedsindehaveren samtykker.

Kapitel 4

Tilsyn

§ 20. En dyrlæge, der bliver bekendt med, at et dyr behandles uforsvarligt, skal anmelde forholdet til politiet. Dette gælder dog ikke, hvis forholdet ikke er groft og i øvrigt straks rettes.

Stk. 2. En dyrlæge, der tilser et tilskadekommet eller sygt dyr, skal opfordre den ansvarlige til at lade dyret aflive, hvis det ikke kan helbredes, og det vil medføre unødigt lidelse at lade det leve. Aflives dyret ikke, skal dyrlægen indberette forholdet til politiet.

Stk. 3. Dyrlægen kan aflive dyret straks, hvis den ansvarlige nægter at efterkomme en opfordring efter stk. 2, og hvis det vil medføre unødige, alvorlige lidelser for dyret at følge fremgangsmåden i § 21, jf. § 20, stk. 2, 2. pkt.

§ 21. Behandles dyr uforsvarligt, kan politimesteren (politidirektøren) give den ansvarlige pålæg om dyrets behandling. Er dyret sygt eller kommet uhelbredeligt til skade, kan politimesteren (politidirektøren) meddele pålæg om aflivning af dyret, hvis det vil medføre unødigt lidelse at lade det leve.

Stk. 2. Pålæg skal meddeles skriftligt. Inden der meddeles pålæg, skal politimesteren (politidirektøren) indhente en erklæring fra en dyrlæge og om fornødent fra kredsdyrlægen. Endvidere skal den, der har ansvaret for dyret, have lejlighed til at udtale sig.

Stk. 3. Stk. 2 kan fraviges i det omfang, det er nødvendigt for at afværge en væsentlig lidelse for dyret.

Stk. 4. Politimesteren (politidirektøren) afholder omkostningerne ved sagens behandling, men kan kræve beløbet refunderet af den, der har fået pålæg. Refusionskravet tillægges udpantningsret.

§ 22. Efterkommes pålægget efter § 21, stk. 1, 1. pkt., ikke, skal politimesteren (politidirektøren) sørge for dyrenes pasning og kan herunder anbringe dyrene et andet sted. Efterkommes pålæg efter § 21, stk. 1, 2. pkt., ikke, skal politimesteren (politidirektøren) sørge for, at dyret aflives.

Stk. 2. Politimesteren (politidirektøren) kan straks eller senere bestemme, at dyrene skal sælges eller aflives, hvis forholdene taler derfor, herunder dyrenes tilstand, udsigten til, at ejeren kan passe dyrene igen, og udgifterne ved dyrenes placering andetsteds.

Stk. 3. § 21, stk. 4, finder tilsvarende anvendelse på udgifterne efter denne bestemmelse.

§ 23. Den, der har fået et pålæg efter § 21, stk. 1, og den, hvis dyr er solgt eller aflivet efter § 22, stk. 2, kan begære sagen indbragt for domstolene. Anmodning herom skal fremsættes over for politimesteren (politidirektøren) inden 14 dage efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Sagen indbringes for retten efter reglerne om politisager. Indbringelse for domstolene har ikke opsættende virkning.

§ 24. Politiet har, hvis det skønnes nødvendigt, til enhver tid mod behørig legitimation uden retskendelse adgang til et dyrehold. Politiet kan om fornødent tage en sagkyndig med.

Kapitel 5

Det Dyreetiske Råd

§ 25. Justitsministeren nedsætter et råd, der ud fra en etisk vurdering skal følge udviklingen inden for dyreværn og stille forslag til justitsministeren om ændring af dyreværnslovgivningen. Rådet skal endvidere på begæring af justitsministeren afgive udtalelse om generelle spørgsmål vedrørende dyreværn.

Stk. 2. Det Dyreetiske Råd består af en formand og mindst 10 andre medlemmer. Medlemmerne beskikkes for 3 år ad gangen.

Stk. 3. Justitsministeren udpeger rådets formand og de øvrige medlemmer. Heraf udpeges to medlemmer efter udtalelse fra dyreværnsorganisationer, to medlemmer efter udtalelse fra landbrugets organisationer og ét medlem efter udtalelse fra Forbrugerrådet.

Stk. 4. Justitsministeren skal ved sammensætningen af rådet så vidt muligt sikre, at der blandt rådets medlemmer er personer med indsigt i de faglige discipliner, der har særlig betydning for løsningen af de opgaver, som er tillagt Det Dyreetiske Råd.

Stk. 5. Justitsministeren kan fastsætte de nærmere regler for rådets virksomhed i en forretningsorden.

Kapitel 6

Administrative forskrifter

§ 26. Inden justitsministeren fastsætter regler i henhold til bestemmelser i denne lov, skal dyreværnsorganisationer og andre organisatio-

ner, der særligt berøres af reglerne, have lejlighed til at udtale sig.

Stk. 2. Justitsministeren kan endvidere give Det Dyreetiske Råd lejlighed til at afgive en udtalelse, inden der fastsættes regler i henhold til denne lov.

Kapitel 7

Straf m.v.

§ 27. Den, som ved overanstrengelse, vanrøgt eller på anden måde behandler dyr uforsvarligt, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år. Har forholdet haft karakter af mishandling, er straffen fængsel indtil 1 år, i gentagelsestilfælde indtil 2 år.

Stk. 2. Medmindre højere straf er forskyldt efter stk. 1, straffes med bøde eller hæfte den, der

- 1) overtræder §§ 1-3, § 5, § 6, stk. 1, § 9, § 13, stk. 1, § 14, stk. 1, § 16, § 17, stk. 1-3, § 18, stk. 1, og § 19, eller
- 2) tilsidesætter et vilkår for en tilladelse.

Stk. 3. Den, der overtræder et pålæg efter § 21, stk. 1, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år.

Stk. 4. Med bøde straffes en dyrlæge, som tilsidesætter sin anmeldelsespligt efter § 20.

Stk. 5. I forskrifter, der udfærdiges efter loven, kan der fastsættes straf af bøde eller hæfte for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

Stk. 6. Justitsministeren kan fastsætte regler om straf af bøde eller hæfte for overtrædelse af bestemmelser i forordninger udstedt af De Europæiske Fællesskaber.

Stk. 7. Er en overtrædelse begået af et aktieselskab, anpartsselskab, andelsselskab eller lignende, kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar. Er overtrædelsen begået af en kommune eller et kommunalt fællesskab, jf. § 60 i lov om kommunernes styrelse, kan der pålægges kommunen eller det kommunale fællesskab bødeansvar.

§ 28. Den, der ved dom findes skyldig i mishandling eller grovere uforsvarlig behandling af dyr, kan ved dommen for bestandigt eller for et nærmere fastsat tidsrum frakendes retten til at eje, bruge, passe eller slagte eller i det hele at beskæftige sig personligt med dyr. Det samme gælder den, der efter tidligere at have gjort sig skyldig i uforsvarlig behandling af dyr, på ny findes skyldig i sådan overtrædelse. Forbudet

kan begrænses til at angå bestemte arter af dyr. Overtrædelse af forbudet straffes med bøde.

Stk. 2. Er retten til at beskæftige sig med dyr frakendt for længere tid end 2 år efter stk. 1 eller efter en tidligere lov, kan spørgsmålet om generhvervelse af retten inden frakendelsestidens udløb indbringes for domstolene. Indbringelsen sker efter reglerne i straffelovens § 78, stk. 3, og kan tidligst finde sted, når der er forløbet 2 år af frakendelsestiden. Retten kan kun tilbagegives, når ganske særlige omstændigheder foreligger. Har vedkommende tidligere været frakendt retten til at beskæftige sig med dyr, kan generhvervelse inden frakendelsestidens udløb kun ske rent undtagelsesvis og tidligst, når der er forløbet 5 år.

Stk. 3. Med bøde straffes den, der med kendskab til et forbud efter stk. 1, overlader dyr i en anden persons varetægt, såfremt der herved etableres en tilstand i strid med forbudet. § 27, stk. 7, finder tilsvarende anvendelse.

§ 29. Den, der har tilsyn med et barn under 15 år, straffes for overtrædelse af denne lov og regler fastsat efter loven for handlinger, der begås af barnet, hvis den pågældende har været vidende om overtrædelsen og ikke har søgt at forhindre den.

Stk. 2. Var den, der førte tilsyn, på grund af grov uagtsomhed uvidende om barnets handling, straffes vedkommende med bøde eller hæfte.

§ 30. Sagerne behandles som politisager. Retsmidlerne i retsplejelovens kapitel 73 om ransagning kan anvendes i samme omfang som i statsadvokatsager.

Kapitel 8

Ikrafttræden, overgangsbestemmelser, m.v.

§ 31. Loven træder i kraft den 1. januar 1991.

Stk. 2. Lov om værn for dyr, jf. lovbekendtgørelse nr. 335 af 8. juli 1983, ophæves. Lovens § 3, nr. 5, § 4, § 7, 2. pkt., § 8, § 9 og § 10 forbliver dog i kraft, indtil de afløses af regler fastsat i medfør af denne lov.

Stk. 3. Forskrifter udfærdiget efter § 6 i lov nr. 152 af 17. maj 1916 om værn for dyr og forskrifter udfærdiget efter lov om værn for dyr, jf. lovbekendtgørelse nr. 335 af 8. juli 1983, forbliver i kraft, indtil de afløses af regler fastsat efter denne lov.

Stk. 4. Overtrædelse af de bestemmelser, der er nævnt i stk. 2 og stk. 3, straffes med bøde eller hæfte. § 27, stk. 7, finder tilsvarende anvendelse.

§ 32. I lov nr. 382 af 10. juni 1987 om dyrefor-

søg, som ændret senest ved lov nr. 405 af 13. juni 1990, ophæves § 20, stk. 3.

§ 33. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland. Loven kan sættes i kraft for Færøerne eller Grønland med de afvigelser, som landsdelenes særlige forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Indledning

Formålet med dette lovforslag er at styrke dyrenes stilling i samfundet. Lovforslaget, der indebærer en række væsentlige forbedringer i forhold til den gældende dyreværnslov, skal sikre, at lovgivningen bliver bragt i overensstemmelse med de krav, som man i dag på baggrund af praktiske erfaringer og forskning inden for området må stille til behandlingen af dyr. Endvidere skal lovforslaget skabe grundlaget for, at Danmark kan tiltræde den europæiske konvention om beskyttelse af kæledyr og gennemføre de rekommandationer, som er vedtaget inden for rammerne af den europæiske konvention om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål.

For at forbedre muligheden for at varetage de dyreværnsmæssige hensyn, som ønskes tilgodeset ved lovforslaget, foreslås det, at der gives justitsministeren bemyndigelser til administrativt at fastsætte nærmere angivne regler til beskyttelse af dyrene. Herved åbnes der mulighed for, at reguleringen på dyreværnsområdet løbende kan tilpasses såvel den praktiske udvikling inden for landbrug og kæledyrshold som nye forskningsresultater af betydning for vurderingen af dyrevelfærd.

Ved folketingsbeslutning af 30. maj 1990 om lovgivning på vildtområdet pålagde Folketinget regeringen at fremsætte lovforslag i folketingsåret 1990-91 om en dyreværnsmæssig forsvarlig lovgivning på vildtområdet efter nærmere angivne retningslinjer. Nærværende lovforslag indeholder hjemmel for justitsministeren til administrativt at fastsætte regler angående opdræt af vildt.

Lovforslaget bygger på betænkning nr. 1154/1988 afgivet af Dyreværnsudvalget.

Justitsministeriet har ved udformningen af lovforslaget tilstræbt at undgå regler, der indebærer en unødigt bureaukratisering af dyreværnsområdet, ligesom man ikke ønsker at stille forslag, der pålægger det offentlige eller borgerne udgifter, der ikke står mål med de dyreværnsmæssige fordele.

2. Lovgivning på dyreværnsområdet

Danmark fik sin første dyreværnslov i 1916, lov nr. 152 af 17. maj 1916.

Loven bestod i det væsentlige af bestemmelser om straf for dyremishandling, bestemmelser angående tvungen aflivning af syge eller tilskadekomne husdyr, en henvisning til lovgivningen om dyreforsøg og en bemyndigelse til udfærdigelse af administrative forskrifter angående dyrs transport, slagtning eller deres behandling i anden særlig retning. De eneste forhold, der var direkte reguleret i loven, vedrørte forsvarlig behandling af heste og transport af levende fisk.

Med hjemmel i loven blev der udfærdiget 5 bekendtgørelser. Heraf er bekendtgørelse nr. 187 af 7. august 1936 angående kontrol med rovdyr og visse større dyr og bekendtgørelse nr. 246 af 9. juli 1938 angående brug af Halsbånd ved dressur af hunde fortsat i kraft.

1916-loven afløstes i 1950 af den gældende dyreværnslov, der med senere ændringer (lovbekendtgørelse nr. 335 af 8. juli 1983) er optaget som bilag 1 til lovforslaget.

Baggrunden for, at man i 1950 gennemførte en ny dyreværnslov, var ændrede produktionsformer inden for landbruget og et ønske om at tilnærme den danske lovgivning til lovgivningen i de omkringliggende lande, hvor dyreværnslovene var mere udførlige end den danske. At loven blev så udførlig, som tilfældet er, skyldtes også, at man fandt det rigtigst at give mere detaljerede bestemmelser i selve loven frem for i administrative forskrifter.

1950-loven bygger i det væsentlige på 1916-loven, således for så vidt angår de helt grundlæggende generelle regler (§ 1 og § 2) om, at dyr skal behandles forsvarligt, men den er blevet udvidet med en række detaljerede forskrifter, der regulerer de områder vedrørende omsorgen for og den forsvarlige behandling af dyr, som man dengang opfattede som de væsentligste dyreværnsproblemer. Disse regler afspejler således forholdene omkring 1950 inden for landbrug og fiskeri. Samtidig foretog man en stramning af en række af de allerede gældende forskrifter.

De spørgsmål, som nye produktionsformer inden for landbruget og forskningen inden for dyrevelfærd rejser, har vanskeligt kunnet indpasses under den gældende, detaljerede dyreværnslov.

Siden 1950 er der kun foretaget 2 ændringer af loven. Den første ændring blev foretaget ved lov nr. 193 af 12. juni 1962, hvor der indførtes forbud mod at anvende vilde dyr i cirkus m.v. Ved lov nr. 203 af 23. maj 1979 ophævedes forbudet mod anvendelse af æglægningsbure, således at der under nærmere angivne vilkår kan opnås tilladelse til at anvende æglægningsbure.

Der er med hjemmel i 1950-loven udarbejdet en række administrative forskrifter. En oversigt over de gældende forskrifter er optaget som bilag 2 til lovforlaget.

Danmark har endvidere ratificeret 3 Europarådskonventioner på dyreværnsområdet. Der henvises herom til pkt. 4, hvor det internationale samarbejde på dyreværnsområdet omtales nærmere.

Dyreværnsloven finder også anvendelse på hunde. Herudover er hundenes forhold reguleret i en særlig hundelov (lovbekendtgørelse nr. 380 af 26. juni 1969), der dog først og fremmest indeholder regler om erstatning for skader forårsaget af hunde og regler om nogle politimæssige forhold, f.eks. om sanktioner ved forstyrrelse af de omkringboende ved gøen og tuden og om forholdsregler over for bidske og glubske hunde.

Hundeloven indeholder dog tillige enkelte regler, der er begrundet i dyreværnmæssige hensyn. F.eks. fastsætter § 2, at der ikke uden særlig tilladelse må holdes hund på steder, hvor der ikke er beboelse, og efter § 5 er det forbudt til stadighed at holde en hund bundet. Endvidere fastsætter § 7, at man ikke uden politiets tilladelse må drive erhvervmæssig handel med eller erhvervmæssig opdræt af hunde. I § 1 findes en bestemmelse om, at besidderen af en hund skal sørge for, at hunden, fra den er 4 måneder gammel, bærer halsbånd forsynet med et skilt, der angiver besidderens navn og adresse.

3. Baggrunden og grundlaget for lovforlaget

Den teknologiske udvikling i samfundet har nødvendiggjort en revision af dyreværnsloven. Den gældende lov, der i det væsentligste stammer fra 1950, er således udformet uden kendskab til de nye produktionsformer i landbruget eller til de sidste årtiers omfattende forskning i dyrevelfærd. Den gældende lov tager heller ikke hensyn til udviklingen inden for andre områder, f.eks. hold af kæledyr.

Udviklingen i dansk landbrug efter den 2. verdenskrig blev præget af en hastig udvidelse af den animalske produktion under stigende anvendelse af meka-

niske hjælpemidler, først til markarbejdet og senere i staldene. De vigende økonomiske konjunkturer og et konstant forbrugerkrav om billige levnedsmidler motiverede landmændene til at satse på specialproduktioner og stordrift - i det håb, at den økonomiske investering, som var nødvendig, ville vise sig rentabel bl.a. på grund af en betydelig reduktion af menneskelig arbejdskraft.

Det blev således økonomiske og tekniske synspunkter, der i første række prægede denne omstilling af landbrugserhvervet, mens de biologiske og etologiske (adfærdsmæssige) aspekter fik en mindre fremtrædende plads.

Denne udvikling har inden for det sidste tiår givet anledning til en række reformovervejelser.

I april 1977 nedsatte Justitsministeriet en arbejdsgruppe med professor Aage Jepsen som formand («Jepsen-udvalget»). Udvalget fik til opgave at indsamle og analysere de erfaringer, der forelå med anvendelse af intensive produktionssystemer i praktisk dansk landbrug inden for kvæg-, svine- og fjerkræsektoren. Udvalgets rapport skulle være det saglige grundlag, hvorpå Justitsministeriet og andre myndigheder kunne basere deres stillingtagen til produktionssystemerne, herunder systemernes forhold til dyreværnsloven. Jepsen-udvalget fik specielt til opgave at vurdere forsvarligheden af æglægningsbure.

Udvalget afgav i oktober 1977 en delbetænkning om intensive systemer for ægproduktion. På baggrund af overvejelserne i denne delbetænkning blev anvendelsen af æglægningsbure - efter indstilling fra Det Veterinære Sundhedsråd - tilladt ved lov nr. 203 af 23. maj 1979 på visse betingelser, bl.a. indførtes der for første gang en godkendelsesordning samt krav om dyrlægetilsyn hvert halve år.

Udvalget afgav sin endelige rapport i 1979 (Betænkning nr. 868 om intensive produktionssystemer og dyrebekyttelse i praktisk landbrug). Udvalget påviste her en del mere eller mindre uacceptable forhold inden for alle sektorer. Inden for kvæg- og svine-sektoren resulterede Jepsen-udvalgets rapport ikke umiddelbart i specifik lovgivning. Dels var man af den opfattelse, at de påviste ulemper ville kunne rettes inden for rammerne af den eksisterende lovgivning om dyreværn, dels var mange af de mindre heldige vilkår for dyrene helt nye problemer, hvis omfang og konsekvenser var ukendte. Selv om der kunne påvises uheldige forhold i udviklingen både i kvæg- og svinebesætninger, var der tilsyneladende ikke tale om forhold, der var direkte i strid med gældende lovgivning, således som tilfældet var med burhønsene.

Den udvikling i retning af mere intensive produktionsformer, som blev påvist og kortlagt af Jepsen-

udvalget, er fortsat op gennem 1980'erne. Strukturændringer i retning af specialisering og mekanisering - herunder elektronisk styring af produktionen - er blevet ledsaget af en klar tendens til forøgelse af antallet af dyr i de enkelte besætninger. Den almindelige økonomiske udvikling har bidraget til, at mange små og mindre landbrug ikke mere har været rentable, og tendenser til at kompensere landmænd direkte for den merudgift, der er en forudsætning for initiativer, der øger dyrenes velfærd, har kun fået begrænset og sporadisk tilslutning.

I en beretning afgivet den 4. juni 1986 over forslag til folketingsbeslutning om vilkårene for ægproduktion og stop for import af burhønsæg (FT 1985-86, tillæg B, sp. 2401) omtalte Retsudvalget et notat fra landbrugsministeren med forslag til en samlet løsning vedrørende burhøns og dyrevelfærd. Den samlede løsning indebar bl.a. ændring af bekendtgørelsen om anvendelse af æglægningsbure (se nedenfor pkt. 5.3), nedsættelse af en særlig arbejdsgruppe under Justitsministeriet, som skulle analysere de intensive produktionssystemer inden for kvæg-, svine- og fjerkræsektorerne med henblik på en stillingtagen til forsvarligheden af disse produktionsformer, se nedenfor, og nedsættelse under Landbrugsministeriet af et etisk råd vedrørende husdyr, der bl.a. skulle have som opgave at foretage en løbende vurdering af de etiske spørgsmål omkring husdyrproduktion, se nærmere herom nedenfor under pkt. 5.1.1.

Som led i den ovenfor beskrevne samlede løsning nedsatte Justitsministeriet den 6. oktober 1986 en arbejdsgruppe med professor Preben Willeberg som formand. Dette udvalg fik bl.a. til opgave i fortsættelse af Jepsen-udvalgets betænkning at analysere de intensive produktionsformer inden for kvæg-, svine- og fjerkræsektoren med henblik på en stillingtagen til forsvarligheden af disse produktionsformer.

Den 5. december 1986 anmodede Justitsministeriet Willeberg-udvalget om tillige at analysere de intensive produktionssystemer inden for pelsdyrsektoren bl.a. med henblik på en stillingtagen til forsvarligheden af denne produktionsform.

Willeberg-udvalget afgav den 18. januar 1988 en betænkning (Betænkning nr. 1126/1988) vedrørende udvalgets overvejelser om, hvorledes produktionsdyrenes velfærd, herunder dyrenes fysiologiske og adfærdsmæssige behov, kan tilgodes bedst muligt. Med hensyn til kvæg fremhævede udvalget bl.a., at produktion af tremmekalve ikke bør vinde indpas i Danmark, og brug af væksthormoner for at forøge køers mælkeproduktion frarådedes. Udvalget anbefalede for så vidt angår svin, at der bør udvikles nye systemer med henblik på at undgå fiksering af søer f.eks. med halsbindsel, ligesom det fremhævedes, at

overbelægning i svinestier skal undgås. Inden for fjerkræsektoren anbefalede udvalget en øget forskning omkring udvikling og forbedring af systemer til ægproduktion, herunder i særlig grad alternativer til æglægningsbure, og at brugen af de kendte æglægningsbure afvikles snarest efter markedsføringen af alternative produktionssystemer, hvis produktionsøkonomiske og velfærdsmæssige egenskaber er tilfredsstillende. Betænkningen indeholdt ikke overvejelser om pelsdyrenes forhold, se herom nedenfor.

Den 19. november 1987 nedsatte Justitsministeriet et nyt udvalg (Dyreværnsudvalget). Dyreværnsudvalget fik til opgave at udarbejde et forslag til en ny dyreværnslov, der vil betyde en generel styrkelse af dyrenes stilling i det nuværende samfund, og således at dyrenes stilling bliver bragt bedre i overensstemmelse med de krav, som man bl.a. i lyset af forskningen inden for området må stille i dag til behandlingen af dyr. Udvalgets arbejde skulle for så vidt angår de dyr, der holdes til landbrugsformål, ske på grundlag af Willeberg-udvalgets arbejde. Udvalget fik endvidere til opgave i sit lovudkast at indarbejde de regler, der er nødvendige for at gennemføre Europarådsrekommendationerne om bl.a. svin og fjerkræ og Europarådets konvention om beskyttelse af kæledyr. Udvalget afsluttede sit arbejde den 19. december 1988 med afgivelsen af betænkning nr. 1154/1988 om dyreværn.

Willeberg-udvalget har i august 1989 afsluttet sit arbejde med en rapport om pelsdyrproduktion. Der er enighed i udvalget om, at den igangværende forskning omkring pelsdyrenes velfærd i bredeste forstand bør fortsætte og gerne styrkes, og der peges i den forbindelse på en række områder, hvor udvalget anser det for vigtigt, at forskning prioriteres.

Udvalget finder, at det specielt er vigtigt at prioritere udvikling af ræveproduktionen, idet visse forhold anses for utilfredsstillende i deres nuværende form. Repræsentanterne for Foreningen til Dyrenes Beskyttelse finder på baggrund af den nuværende viden, at ræveproduktionen ikke har fundet en acceptabel form.

Det anbefales, at der fastsættes krav i lov eller bekendtgørelse om dagligt tilsyn og om etablering af frostfri vandingsanlæg, subsidiært manuel vanding dagligt. Der stilles endvidere forslag med hensyn til anvendelsen af barbiturater ved aflivning af pelsdyr, ligesom det foreslås, at kultveilt (CO_2) prioriteres ved aflivning med gas frem for kulilte (CO) og udstødningsgas fra benzinmotorer. Det anbefales, at der stilles krav om, at der kun må anvendes bure af standardstørrelse i overensstemmelse med angivelserne i pjecen »Retningslinjer for pelsdyrhold«, og det henstilles, at Pelsdyravlerforeningen over for sine med-

lemmer indskærper betydningen af rigeligt strøelse og konstant vandforsyning.

Der er enighed i udvalget om, at den igangværende forsknings- og forsøgsvirksomhed kombineret med den intense konsulentbistand, undervisning og information over for avlere og foderproducenter over en bred front øger ikke alene produktiviteten, men tillige sundhedstilstanden og dermed dyrenes velfærd. Specielt peges der på vigtigheden af, at indhusning og management foregår i overensstemmelse med international forskning.

For så vidt angår ræveproduktion er holdningen hos flertallet i Willeberg-udvalget således mindre restriktiv end holdningen i Det Etske Råd vedrørende Husdyr, der i en udtalelse af 13. juni 1989 konstaterer, at der endnu ikke er udviklet burmiljøer eller alternative systemer, som sikrer, at dyrene ikke påføres urimelige ulemper, både fysisk og mentalt, hvorfor Rådet finder, at produktionen, som den praktiseres i sin nuværende form, er etisk uacceptabel.

Dette lovforslag bygger på Dyreværnsudvalgets lovudkast i betænkning nr. 1154/88, et lovudkast som der - bortset fra enkelte punkter - har været enighed om i udvalget. Hvor der i det følgende er henvist til udvalgets lovudkast, sigtes der til lovudkastet i betænkning nr. 1154/88 side 73-81. De væsentligste bestemmelser i udvalgets lovudkast omtales nedenfor under pkt. 5, idet der samtidig redegøres for Justitsministeriets stilling til de foreliggende flertals- og mindretalsudtalelser. Justitsministeriet har endvidere foretaget enkelte redaktionelle ændringer i forhold til betænkningens lovudkast. Udvalget behandler i betænkningen en lang række, ofte detaljerede spørgsmål i relation til dyreværn og stiller i den forbindelse på en række punkter forslag om indholdet af de administrative forskrifter, som justitsministeren i loven bemyndiges til at udstede. I bemærkningerne til lovforslaget tages der af hensyn til overskueligheden ikke stilling til alle de rejste spørgsmål, men udvalgets synspunkter vil indgå i Justitsministeriets overvejelser i forbindelse med udstedelsen af administrative forskrifter.

4. Det internationale samarbejde på dyreværnsområdet

Interessen for dyreværnsspørgsmål på internationalt plan har været kraftigt stigende de seneste år, og der er blevet taget mange initiativer på dette område. Det internationale samarbejde på dyreværnsområdet finder sted såvel i Europarådsregi som inden for rammerne af EF.

Inden for rammerne af arbejdet i Europarådet sker regelfastsættelsen i form af konventioner, hvis mere overordnede principper ofte udmøntes i rekomman-

dationer, som normalt har karakter af anbefalinger til de deltagende lande. Dog gør der sig særlige forhold gældende med hensyn til de rekommandationer, der udstedes i medfør af konventionen om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål. Se nærmere herom nedenfor.

I EF er reglerne hidtil blevet fastsat i form af direktiver, men de seneste udkast er fremkommet som forslag til forordninger.

A. Europarådet

a. Europæisk konvention om beskyttelse af dyr under international transport

Danmark ratificerede den 23. april 1969 den europæiske konvention af 13. december 1968 om beskyttelse af dyr under international transport.

Konventionen indeholder overordnede regler for international transport, hvorved forstås enhver befordring, der medfører en overskridelse af en grænse, med undtagelse af grænsetrafik. Konventionen finder anvendelse på international transport af enhovedede husdyr og husdyr af kvæg-, fåre-, gede- og svinearter, af fjerkræ og kaniner, der holdes som husdyr, af hunde og katte, der holdes som husdyr, af andre pattedyr og fugle samt af koldblodede dyr.

I medfør af konventionen har Ministerkomitéen med Danmarks tilslutning den 17. september 1987 vedtaget en rekommandation om transport af heste, den 22. september 1988 en rekommandation om transport af svin, den 15. januar 1990 en rekommandation om transport af kvæg og den 21. februar 1990 rekommandationer om henholdsvis transport af får og geder og transport af fjerkræ. Rekommandationerne indeholder detaljerede regler for den enkelte dyrearts transport med henholdsvis tog, bil, fly og skib.

b. Europæisk konvention om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål

Danmark ratificerede den 5. december 1979 den europæiske konvention af 10. marts 1976 om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål.

Konventionen finder anvendelse på dyrehold samt på pasning og husning af dyr især i moderne intensivt husdyrbrug, hvorved forstås sådant brug, som i overvejende grad anvender tekniske installationer, der hovedsagelig styres ved automatiske processer. Konventionen gælder for alle dyr, som opdrættes eller holdes med henblik på produktion af fødevarer, uld, skind eller pels eller med henblik på andre landbrugsformål.

Selve konventionen indeholder de overordnede principper for behandlingen af dyrene, bl.a. i relation

til husning, fodring, vanding, pasning, bevægelsesfrihed, belysning, temperatur m.v. og tilsyn. De nævnte faktorer skal alle opfylde dyrets fysiologiske og etologiske behov i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer.

I medfør af konventionen er der nedsat et stående udvalg med repræsentanter for de kontraherende parter. Det stående udvalg er ansvarligt for udarbejdelse og vedtagelse af anbefalinger (rekommendationer) til de kontraherende parter om de nærmere bestemmelser om gennemførelsen af principperne i konventionen. Rekommandationerne skal være baseret på videnskabelige erfaringer med de forskellige dyrearter. En rekommandation træder som udgangspunkt i kraft 6 måneder efter datoen for dens vedtagelse, og fra dette tidspunkt skal hver kontraherende part enten gennemføre rekommandationen eller underrette det stående udvalg om grundene til, at den har besluttet, at den ikke eller ikke længere kan gennemføre rekommandationen. Denne bestemmelse, som er enestående i Europarådets konventioner på dyreværnsområdet, må efter Justitsministeriets opfattelse forstås således, at vedtagelserne fra det stående udvalg, uanset disses betegnelse som rekommandationer (»anbefalinger«), folkeretligt udløser en forpligtelse for de kontraherende parter til nationalt at gennemføre vedtagelserne i overensstemmelse med deres indhold, medmindre den enkelte part inden udløbet af fristen på 6 måneder eller efterfølgende meddeler, at den ikke eller ikke længere kan gennemføre rekommandationen. Til vedtagelse af en rekommandation kræves der enstemmighed blandt de afgivne stemmer.

Spørgsmålet har fra dansk side været rejst over for Europarådets juridiske direktorat, som har bekræftet denne forståelse af bestemmelserne. Man har dog samtidig peget på, at gennemførelsen af en rekommandation vil kunne ske ved lovgivning, ved administrative forskrifter eller gennem administrativ praksis, ligesom det er op til det enkelte land at bestemme, om overtrædelser skal strafsanktioneres.

Det stående udvalg vedtog den 21. november 1986 rekommandationer om henholdsvis æglæggende høner og svin, og den 21. oktober 1988 vedtog udvalget en rekommandation om kvæg. Der arbejdes for tiden med udarbejdelse af en rekommandation om pelsdyr, herunder mink og ræv, og om får og geder. Danmark har undladt at stemme ved afstemningerne i det stående udvalg om rekommandationerne om æglæggende høner, svin og kvæg. Dette blev for svinerekommendationens vedkommende begrundet med, at den forudsatte en ændring af dyreværnslovens regler om kastration af orner, og i øvrigt for alle 3 rekommandationers vedkommende begrundet med, at man ikke

ved at tilslutte sig disse ønskede at foregribe den mere generelle gennemgang af dyreværnsloven, som forudsattes at blive resultatet af først Willeberg-udvalgets og senere Dyreværnsudvalgets arbejde. Justitsministeriet har på denne baggrund ved skrivelser af henholdsvis 18. november 1987 og 20. april 1989 meddelt det stående udvalg, at Danmark ikke på nuværende tidspunkt var rede til at gennemføre rekommandationerne.

De vedtagne rekommandationer indeholder detaljerede regler vedrørende hold af de enkelte dyrearter.

Rekommandationen om svin indeholder i et generelt afsnit regler om pasning og tilsyn, om indretning af bygninger og udformning af udstyr og om behandlingen af svinene i øvrigt, herunder om halekupering og om kastration af orner. I et appendiks er reglerne yderligere udbygget for forskellige kategorier af svin.

Rekommandationen om æglæggende høner indeholder ligeledes et generelt afsnit med regler om pasning og tilsyn, om indretning af bygninger og udformning af udstyr og om behandling af hønerne i øvrigt. I 3 appendikser er der fastsat særlige regler for henholdsvis burhøns, høns i andre intensive produktionssystemer og høns »on free range«. Der er ikke i appendiksene vedrørende burhøns ved talangviselser fastsat mindste arealkrav pr. høne.

Rekommandationen om kvæg er opbygget på samme måde som de to andre rekommandationer med et generelt afsnit, der gælder for alle kategorier af kvæg, og 2 appendikser med særlige regler for de enkelte kategorier.

Udkastet til rekommandation om pelsdyr, der fortsat er under behandling i det stående udvalg, følger samme opbygning med et generelt afsnit og appendiks med særlige regler for de enkelte dyrearter, herunder for mink og ræve.

Udkastet til rekommandation om får, der endnu ikke har været til behandling i det stående udvalg, består ligeledes af generelle bestemmelser vedrørende færehold samt et enkelt appendiks med særlige regler om indendørs færehold.

Udkastet til rekommandation om geder, der endnu ikke har været til behandling i det stående udvalg, består af generelle bestemmelser om pasning og tilsyn, om indretning af bygninger og udformningen af udstyr og om behandling af gederne, herunder særlige regler om malkegeder.

Det tilføjes, at efter at EF har tiltrådt konventionen om beskyttelse af dyr til landbrugsformål, vil alle rekommandationer, der udfærdiges i medfør af denne konvention, formentlig blive opfyldt af EF ved udstedelse af direktiver eller forordninger til medlemslandene.

c. Europæisk konvention om beskyttelse af dyr til slagting

Danmark ratificerede den 20. januar 1981 den europæiske konvention af 10 maj 1979 om beskyttelse af dyr til slagting.

Konventionen finder anvendelse på enhovede dyr, drøvtyggere, svin, kaniner samt fjerkræ og indeholder regler om flytning, opstaldning, immobilisering, bedøvelse og slagting af dyrene.

Der er ikke udstedt rekommandationer i medfør af denne konvention.

d. Europæisk konvention om beskyttelse af kæledyr

Den nyeste konvention på dyreværnsområdet er den europæiske konvention om beskyttelse af kæledyr. Konventionen har siden 13. november 1987 været åben for undertegnelse af Europarådets medlemslande. Danmark har den 13. november 1987 undertegnet konventionen, men - under henvisning til den forestående revision af dyreværnsloven - med ratifikationsforbehold. Konventionen træder i kraft, når 4 kontraherende parter har ratificeret den. Indtil nu har kun 2 lande (Norge og Sverige) ratificeret.

Konventionens bestemmelser finder anvendelse på kæledyr, dvs. ethvert dyr, der holdes eller påtænkes holdt af mennesker, navnlig i deres husstand, til privat fornøjelse og selskab. Konventionen indeholder bestemmelser om forsvarligt hold af kæledyr, om handel med kæledyr, om operative indgreb, om aflivning og om omstrejfende dyr.

Den gældende dyreværnslov er i overensstemmelse med konventionens bestemmelser, bortset fra på 2 punkter. Efter konventionen må et kæledyr ikke sælges til personer under 16 år, uden at der foreligger et udtrykkeligt samtykke hertil fra forældremyndighedens indehaver. Et tilsvarende krav findes ikke i den gældende danske dyreværnslov. Efter konventionen er det forbudt at foretage halekupering, medmindre det er nødvendigt af veterinære årsager eller af hensyn til dyrets behov. Efter dyreværnsloven må halen kuperes på hunde, der ikke er 8 dage gamle. Konventionen åbner dog mulighed for, at der ved ratifikation kan tages reservation over for disse 2 bestemmelser.

B. EF

a. Beskyttelse af dyr under international transport

Den 18. juli 1977 udstedte Rådet i forbindelse med EF's tiltrædelse af den europæiske konvention af 13. december 1968 om beskyttelse af dyr under international transport et direktiv (77/489/EØF) om beskyttelse af dyr under international transport. I fortsættelse heraf udstedte Rådet den 12. maj 1981 et direktiv (81/389/EØF) om fastsættelse af bestemmelser,

der er nødvendige for iværksættelse af 1977-direktivet.

Indholdet af de 2 direktiver blev gennemført i Danmark ved bekendtgørelse nr. 439 af 10. august 1982 om international transport af dyr. Overtrædelse af bekendtgørelsen straffes efter § 18, stk. 2, i dyreværnsloven.

EF-Kommissionen tog i 1988 på ny reglerne om transport af dyr op til overvejelse i en arbejdsgruppe med henblik på en revision i lyset af etableringen af det indre marked. Overvejelserne er mundet ud i, at Kommissionen den 10. juli 1989 har forelagt forslag til Rådets forordning om beskyttelse af dyr under transport. Forordningsforslaget, der som hjemmel henviser til EØF-traktatens artikel 43, er under drøftelse i en arbejdsgruppe under Rådet.

b. Mindstekrav vedrørende beskyttelse af burhøns

Rådet udstedte den 25. marts 1986 med henvisning til EØF-traktatens artikel 42 og 43 et direktiv (86/113/EØF) om fastlæggelse af mindstekrav vedrørende beskyttelse af burhøns. Direktivet fastsatte regler for størrelsen og indretningen af bure til æglæggende høner og indeholdt bl.a. et krav om et mindstestareal pr. høne på 450 cm² for alle nyopførte bure og for alle bure, der blev taget i brug første gang fra den 1. januar 1988, samt for alle bure fra 1. januar 1995.

Ved dom af 23. februar 1988 annullerede EF-Domstolen imidlertid direktiv 86/113/EØF under henvisning til, at der var begået procedurefejl i forbindelse med dets vedtagelse.

Rådet har herefter den 7. marts 1988 udstedt et direktiv (88/166/EØF) med direktiv 86/113/EØF som bilag, der i artikel 1 bestemmer, at direktiv 86/113/EØF om fastlæggelse af mindstekrav vedrørende beskyttelse af burhøns skal betragtes vedtaget, således som det foreligger i bilaget.

Direktivet fastsætter som nævnt alene mindstekrav til arealet pr. høne. Danmark kan således opretholde sine strengere arealkrav.

c. Beskyttelse af svin og kalve i intensive produktionssystemer

EF-Kommissionen påbegyndte i 1987 i en arbejdsgruppe overvejelser med henblik på udfærdigelsen af et forslag til regler om beskyttelse af svin og kalve i intensive produktionssystemer. Overvejelserne er nu resulteret i, at Kommissionen den 23. juni 1989 har forelagt forslag til Rådets forordninger om fastsættelse af mindstekrav med hensyn til beskyttelse af henholdsvis kalve og svin i intensive produktionssystemer. Forslagene til forordninger, der som hjemmel

henviser til EØF-traktatens artikel 43, er under drøftelse i en arbejdsgruppe under Rådet.

Indholdet af de 2 forordningsudkast svarer i det væsentlige til de 2 Europarådsrekommendationer om kvæg og svin, se ovenfor under punkt A.b, men der er dog på nogle punkter sket skærpelser af reglerne. Udkastene er opbygget som forordninger med bilag. Forordningsdelene rummer definitioner og generelle bestemmelser, mens bilagene indeholder detaljerede regler for dyreholdet og - for svineforordningens vedkommende - særregler for de enkelte kategorier af svin.

d. Slagtning

EF-Kommissionen påbegyndte i 1988 i en arbejdsgruppe overvejelser med henblik på udfærdigelsen af et forslag til regler om beskyttelse af dyr til slagtning. Det foreliggende udkast har form af en forordning med generelle regler for slagtning og flere bilag med detaljerede regler for de enkelte stadier i slagteprocessen.

e. Beskyttelse af kvæg, der holdes til landbrugsformål

EF-Kommissionen påbegyndte i 1990 i en arbejdsgruppe overvejelser med henblik på udfærdigelsen af et forslag til regler om minimumskrav til beskyttelse af kvæg, der holdes til landbrugsformål. Det foreliggende udkast har form af en forordning med generelle regler om pasning, om indretning af nye bygninger, herunder pladskrav og om behandlingen af kvæget i øvrigt. Bilagene indeholder både generelle og specielle regler for de enkelte kategorier af kvæg.

f. Beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål

EF-Kommissionen påbegyndte i 1990 i en arbejdsgruppe overvejelser med henblik på udfærdigelsen af et forslag til regler om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål. Det foreliggende udkast har form af et direktiv med generelle regler om minimumskrav til pasning og tilsyn og om behandlingen af dyrene i øvrigt.

5. Lovforslaget

5.1. Generelle normer for behandlingen af dyr

Dyreværnsudvalgets overvejelser om de generelle normer for behandlingen af dyr findes i betænkning nr. 1154/1988 side 29 og 82-86.

Udvalget finder på baggrund af grundsynspunktet i udvalgets kommissorium, hvorefter dyrenes stilling i samfundet skal styrkes, at de indledende bestemmelser i loven bør udformes således, at der i loven tages udgangspunkt i dyrenes velfærd. Udvalget foreslår derfor en sproglig ændring i den gældende lovs §

1, bl.a. således at udtrykket »unødig lidelse« udelades og erstattes af et krav om, at dyr skal beskyttes bedst muligt, jf. lovudkastets § 1. Udvalget foreslår endvidere i lovudkastets § 2 indføjet en bestemmelse, der svarer til artikel 3 i den europæiske konvention om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål. Med den ændrede formulering af bestemmelserne i § 1 og § 2 tilsigter udvalget ikke en udvidelse af deres anvendelsesområde, men udvalget finder, at de nye bestemmelser på længere sigt kan medvirke til en ændret holdning til dyreværn. De øvrige bestemmelser om behandling af dyr, der fastsættes i loven og de tilknyttede administrative forskrifter, skal således alleses i lyset af den generelle norm for behandlingen af dyr, der er fastlagt ved § 1 og § 2.

Vedrørende lovudkastets § 1 anfører udvalget, at der med udtrykkene smerte, lidelse og angst refereres både til den fysiske og anden påvirkning, som et dyr kan blive udsat for. Med udtrykket varigt mén strækkes beskyttelsen videre end til smerte. Der tænkes herved på den varige skade, som et dyr kan blive udsat for. Endelig skal dyret beskyttes bedst muligt mod væsentlig ulempe. Med kravet om, at ulempen skal være væsentlig, er den blotte ulempeforvoldelse ved f.eks. øremærkning og enkeltstående blodprøvetagning undtaget fra bestemmelsens anvendelsesområde. I udtrykket »bedst muligt« indeholdes en erkendelse af, at det ikke i alle måder er muligt at undgå at påføre dyr smerte m.v.

Om forholdet mellem § 1 og § 2 i lovudkastet bemærker udvalget, at medens § 1 retter sig mod enhver, så retter § 2 sig mod dem, der holder dyr, uanset om der er tale om landbrugsdyr, kæledyr eller andre former for dyrehold.

Med hensyn til lovudkastets § 2 anfører udvalget, at det i bestemmelsen fastslås, at ethvert dyr skal behandles i overensstemmelse med de særlige behov, som dette dyr har. Ved vurderingen skal der således tages hensyn til dyrets art, graden af udvikling, tilpasning og tamhed.

Der skal tages udgangspunkt i anerkendte danske og udenlandske praktiske og videnskabelige erfaringer. Dette betyder, at kravene til den omsorgsfulde behandling kan ændres i takt med, at der indvindes nye erfaringer. Det er ikke muligt nærmere at præcisere, hvilke erfaringer der tænkes på. Afgørende må imidlertid være, at der er tale om erfaringer, der er anerkendt af en større kreds af sagkyndige.

Omsorgspligten indebærer tillige en pligt til ikke at efterlade dyr omfattet af § 2 ved flytning o.l. Dette har særlig betydning ved kæledyr.

Uanset at det ikke er direkte udtrykt i bestemmelsen, indebærer kravet om en omsorgsfuld behandling også et krav om, at den, der holder dyret, fører et re-

gelmæssigt tilsyn med dyret. Omfanget af tilsynet er ikke nærmere præciseret i bestemmelsen. Dette må afhænge af dyrets art, alder og tilstand m.v., og af hvor lang tid den enkelte dyreejer behøver for at behandle sit dyr omsorgsfuldt.

I de senere år har der inden for landbruget fundet en stigende automatisering sted. Således vinder tv-overvågning stadigt større indpas. Udvalget finder ikke generelt at kunne udtale sig herimod, men finder, at tilsynet må anses for mangelfuldt, såfremt dyrets ejer ved sit tilsyn ikke bliver opmærksom på, at dyrets behov forbliver uopfyldte.

Artikel 7 i konventionen om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål, indeholder bestemmelser om, at dyrenes tilstand og sundhed skal undersøges med mellemrum, og det foreskrives specielt for intensivt husdyrbrug, at såvel dyrene som det tekniske udstyr skal undersøges mindst én gang om dagen. Bl.a. på grund af afgrænsningsvanskeligheder har udvalget ikke i lovudkastet optaget særlige bestemmelser om intensivt husdyrbrug, men § 2 vil opfylde de krav til dansk lovgivning, der følger af konventionens artikel 7.

Pligten til en omsorgsfuld behandling af dyr vedrører også beskyttelse mod og behandling af sygdom. Der vil endvidere være pligt til at tilkalde en dyrlæge, hvis et dyrs sygdom eller tilskadekomst medfører smerte, lidelse eller lignende, jf. § 1, og dyret ikke kan behandles forsvarligt uden veterinær bistand.

Anvendelse af væksthormoner er ikke udtrykkeligt reguleret af loven men vil efter omstændighederne kunne være en sådan belastning af dyrene, at anvendelsen kan være i strid med § 2. Udvalget nævner i den forbindelse, at der i øvrigt kan fastsættes regler om sådanne stoffer i medfør af § 12 i udvalgets lovudkast.

Udvalget har ikke fundet behov for i en særlig bestemmelse at forbyde hold af »tremmekalve«, som kaldes således, fordi der er tale om kalve, der holdes i snævre bokse hele deres opvækstperiode, der strækker sig over nogle få måneder. De bliver næsten udelukkende fodret med mælkeprodukter og får ingen stråfoder. De har endvidere ingen mulighed for motion. Hold af »tremmekalve« i Danmark er udelukket, dels på grund af kravet til foderet i § 2, dels på grund af kravet til dyrenes opholdsrum i lovudkastets § 3.

Justitsministeriet kan tilslutte sig udvalgets forslag til §§ 1 og 2. Justitsministeriet er således enig i, at det overordnede princip for behandlingen af dyr, jf. lovudkastets § 1, formuleres positivt, og at indholdet af Europarådskonventionens artikel 3 indføres som § 2.

Justitsministeriet kan dog ikke tilslutte sig udval-

gets antagelse af, at anvendelse af ræve til optræning af gravhunde altid vil være uforenelig med § 1.

I forbindelse med høringen over udvalgets betænkning er der stillet forslag om, at »sundhed« kommer til at indgå som et velfærdselement i § 2 på linie med fysiologi og adfærd.

Justitsministeriet vil ikke afvise, at også »sundhed« kan være et velfærdselement, men finder på den anden side, at bestemmelsen bør affattes i overensstemmelse med artikel 3 i den europæiske konvention om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål. Justitsministeriet lægger i den forbindelse samtidig vægt på, at »sundhed« allerede er reguleret i lov om husdyrsygdomme (lov nr. 814 af 21. december 1988), der henhører under Landbrugsministeriet. Husdyrsygdomsloven har til formål at sikre sundhedstilstanden blandt dyr, og af bemærkningerne til loven (FT 88/89, till. A, sp. 759 ff) fremgår, at loven ikke alene finder anvendelse på husdyr, men også på dyr, der holdes som kæle- eller hobbydyr, i zoologiske haver og i cirkus, dyreparker og lignende steder.

Der henvises til lovforslagets § 1 og § 2, der svarer til lovudkastets § 1 og § 2.

5.2. Dyrs opholdsrum m.v.

Dyreværnsudvalget stiller i lovudkastets § 3, stk. 1 og 2, forslag om, at der fastsættes krav til de rum og arealer, hvor dyr holdes, og til bindsler, tøj og lignende indretninger, som anvendes på dyrene, jf. nærmere betænkning nr. 1154/88 side 30 og side 86-89. Om betydningen af (opholds)rum, (opholds)areal og indretning henvises til betænkningen side 87 og 89.

Da der kan være behov for en mere indgående beskrivelse af dyrs opholdsrum m.v., end det er muligt at give i selve loven, foreslår udvalget i lovudkastets § 4, stk. 1, en bestemmelse, der bemyndiger justitsministeren til at fastsætte nærmere regler herom. Der er i udvalget enighed om, at regler vedrørende dyr i landbruget, der ikke beror på en forpligtelse af international karakter, alene skal kunne fastsættes administrativt, når de er af mindre indgribende betydning - lovudkastets § 4, stk. 2 -, ligesom der er enighed om, at der ved fastsættelsen af regler om opholdsrum for dyr i landbruget skal fastsættes overgangsordninger, der sikrer en rimelig omstillingstid for landbruget, jf. lovudkastets § 4, stk. 3. Endvidere skal der efter lovudkastets § 4, stk. 4, i disse tilfælde forhandles med landbrugsministeren og de organisationer, der efter justitsministerens skøn særligt berøres af reglerne. Der henvises i øvrigt til udvalgets overvejelser i betænkningen side 89-90.

Justitsministeriet kan tilslutte sig, at der er behov for at stille krav til dyrs opholdsrum og opholdsarealer samt til det inventar m.v., som anvendes i forhold

til dyrene, ligesom Justitsministeriet kan tilslutte sig, at der gives mulighed for at fastsætte regler om godkendelse af opholdsrum og inventar, inden det tages i brug. Eksempelvis vil der kunne fastsættes regler om godkendelse af sobindslær. Justitsministeriet kan tiltræde, at regler på dyreværnsområdet, der vil kunne få mere vidtrækkende - erhvervsøkonomisk - betydning for landbruget, skal fastsættes ved lov, medmindre de udspringer af forpligtelser af international karakter eller er af mindre indgribende betydning. Opmærksomheden henledes i den forbindelse på, at justitsministeren efter den særlige bestemmelse i forslagens § 6, stk. 2, for så vidt angår æglægningsbure administrativt vil kunne fastsætte regler bl.a. om vilkårene for tilladelse til disses anvendelse, herunder krav til burstørrelsen m.v., selv om reglerne er mere restriktive end de krav, der udspringer af forpligtelser af international karakter. Hovedprincippet i § 4, stk. 2, er således fraveget ved § 6, stk. 2. Dette betyder, at de gældende regler om burstørrelse i bekendtgørelse nr. 340 af 30. juni 1981 som ændret ved bekendtgørelse nr. 381 af 16. juni 1986 kan opretholdes i bekendtgørelsesform.

Justitsministeriet er samtidig enig i, at det af såvel lovtekniske som praktiske grunde er hensigtsmæssigt, at der åbnes mulighed for, at de detaljerede regler om dyrs opholdsarealer og opholdsrum, der udspringer af forpligtelser af international karakter, kan gennemføres administrativt. Dette må ses i lyset af, at de væsentligste initiativer på dette område i de kommende år navnlig vil komme fra EF, jf. ovenfor pkt. 4, B.

Som eksempler på områder, hvor det kan forventes, at der vil blive fastsat fælles EF-regler, kan nævnes forhold som arealkrav pr. dyreenhed, fiksering af dyr samt krav til dyrenes opholdsrum m.v.

Justitsministeriet vil i internationalt regi, herunder i EF, indtage en positiv holdning til forslag om fastsættelse af fælles internationale bestemmelser, der efter praktiske og videnskabelige erfaringer kan forbedre produktionsdyrenes velfærd. Justitsministeriet vil være positiv over for forslag, der sigter mod indførelse af produktionssystemer, hvor permanent fiksering af dyr undgås, forudsat at disse systemer medfører dyrevelfærdsmæssige fordele, som kan stå mål med de fornødne økonomiske investeringer, og forudsat, at der etableres rimelige overgangsordninger. Med hensyn til pladsforholdene vil Justitsministeriet endvidere støtte internationale initiativer, der går i retning af at undgå overbelægning i staldene.

Med den beskrevne begrænsning vedrørende dyr i landbruget finder bestemmelsen i § 4, stk. 1, anvendelse for alle opholdsrum i øvrigt, herunder opholdsrum for sportsdyr, kæledyr og andre »hobby«-dyr.

For så vidt angår hunde bestemmer hundelovens § 5, stk. 2, at når en hund holdes bundet, skal dens lænke mindst være 5 m lang, og den skal have adgang til et opholdsrum, der kan yde den forsvarligt læ mod regn, blæst og kulde. Består opholdsrummet i et hundehus, skal det være rummeligt og så højt, at hunden kan stå oprejst.

Der henvises til lovforslagets § 3, stk. 1 og 2, og § 4, der svarer til udvalgets lovudkast § 3, stk. 1 og 2, og § 4.

Udvalget foreslår i lovudkastet § 3, stk. 3, at politiet skal kunne nedlægge forbud imod, at dyr holdes på et sted, hvor ejeren eller den, der fører tilsyn med dyret, ikke bor. I betænkningen side 54 og side 88-89 anfører udvalget, at dyrehold på (bygge)legepladser ikke bør være tilladt, idet der ikke er det fornødne kvalificerede tilsyn, og at bestemmelsen i første række tænkes anvendt på byggelegepladser, hvor der i nogle tilfælde holdes dyr, som i perioder er uden opsyn, fordi der ikke bor mennesker i umiddelbar tilknytning til legepladsen. Bestemmelsen tænkes derimod i almindelighed ikke anvendt på dyr inden for landbruget.

I forbindelse med Justitsministeriets høring over betænkningen er der fremkommet et stort antal indsigelser imod den nævnte bestemmelse. Der er navnlig blevet peget på, at dyrene på byggelegepladser og lignende steder passes af kvalificeret personale, og at det er af væsentlig betydning for børn at få et naturligt forhold til dyr. Det Veterinære Sundhedsråd har i sit høringssvar gjort opmærksom på, at man ikke har haft sager forelagt vedrørende overtrædelse af dyreværnsloven på byggelegepladser.

Justitsministeriet vil ikke afvise, at der kan vise sig et behov for en nærmere regulering af forholdene for dyr, der holdes på steder, hvor ejeren eller den, der fører tilsyn med dyret, ikke bor. Et tilsvarende behov er for så vidt angår de såkaldte »pladshunde« tilgodeset ved bekendtgørelse nr. 962 af 23. december 1986 om hunde, som anvendes til bevogtning, der er udstedt i medfør af § 16, stk. 1, i den gældende dyreværnslov. Justitsministeriet finder det mest hensigtsmæssigt, at en regulering på dette område i givet fald sker ved administrative forskrifter, og lovforslagets § 3, stk. 3, er derfor udformet som en bemyndigelse til justitsministeren til at fastsætte regler om dyr, der holdes på et sted, hvor ejeren eller den, der fører tilsyn, med dyret, ikke bor. Med hjemmel i denne bestemmelse vil der herefter f.eks. kunne fastsættes regler om tilsyn, herunder dyrlægetilsyn, fodring og opholdsrum, og - såfremt udviklingen skulle vise behov herfor - tillige forbud mod dyreholdet. Bestemmelsen tænkes i almindelighed ikke anvendt på dyr inden for landbruget.

5.3. Æglægningsbure

Dyreværnsloven af 1950 indeholdt oprindelig i § 3, nr. 7, et forbud mod anvendelse af æglægningsbure. Dette forbud blev navnlig indføjet i loven på baggrund af en højesteretsdom fra 1938 (refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1938 s. 754), hvorved det blev antaget, at anvendelse af nogle æglægningsbure beregnet til stadigt ophold for en enkelt høne ikke efter de foreliggende oplysninger var uforvarselig. De bure, der blev taget stilling til ved dommen, havde et grundfladeareal på 36 cm x 44,5 cm og en højde fortil på 47 cm og bagtil på 40 cm. Burene var i øvrigt væsentligt forskellige fra de bure, der har været i anvendelse, siden æglægningsbure blev tilladt i 1979.

De gældende regler i §§ 4a - 4c blev indføjet i dyreværnsloven ved lov nr. 203 af 23. maj 1979, hvor det generelle forbud blev ophævet og afløst af en ordning, hvorefter Veterinærdirektoratet kan meddele tilladelse til anvendelse af burene på nærmere vilkår, der fastsættes af Justitsministeriet.

Ophævelsen af forbudet må ses i lyset af den konkurrencemæssige situation, der opstod for danske ægproducenter, da Danmark i 1977 som følge af EF-medlemskabet havde måttet ophæve et forbud mod import af æg. Hertil kom, at en del ægproducenter trods forbudet i dyreværnsloven havde taget æglægningsbure i brug for at kunne stå sig i konkurrencen med de øvrige EF-landmænd, der anvendte æglægningsbure.

Ændringen af loven skete blandt andet på baggrund af de synspunkter, som blev fremført af Jepsen-udvalget i delbetænkningen om intensive systemer for ægproduktion, se ovenfor pkt. 2.

I medfør af loven er der udstedt en bekendtgørelse nr. 340 af 30. juni 1981 om anvendelse af æglægningsbure, der er ændret ved bekendtgørelse nr. 381 af 16. juni 1986. I bekendtgørelsen beskrives de nærmere vilkår for tilladelse til anvendelse af æglægningsbure, herunder kravene til burens størrelse og indretning. For høner af lette og middelsvære racer, der er de almindeligt forekommende her i landet, skal burets bundareal herefter være mindst 600 cm² pr. høne. Ved ændringen af burhønsbekendtgørelsen i 1986 skete der en justering af reglerne vedrørende beregningen af mindstehøjden i burene.

Ved EF-direktiv af 7. marts 1988 er der fastsat lempeligere minimumsregler end de danske. Mindstekravet til bundarealet efter EF-reglerne er saledes 450 cm². Mindstekravet gælder dog først fra 1995 for bestående anlæg. Se nærmere ovenfor pkt. 4, B, b.

I medfør af den europæiske konvention om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål, er der i november 1986 vedtaget en rekommandation om æglæggende høner. Danmark har i november 1987 med-

delt, at man ikke for tiden er i stand til at gennemføre denne rekommandation. Dette blev begrundet med, at man ikke ønskede at foregribe arbejdet i Willeberg-udvalget og senere arbejdet i Dyreværnsudvalget med en tilslutning til rekommandationen. Der henvises i øvrigt til pkt. 4, A, b.

Europarådsrekommandationen om æglæggende høner er i øvrigt fuldt ud tilgodeset ved EF's direktiv om regler for anvendelse af æglægningsbure og ved de gældende danske regler.

Dyreværnsudvalgets overvejelser omkring anvendelsen af æglægningsbure fremgår af betænkning nr. 1154/1988 side 32-36.

Der er ikke enighed i udvalget om udformningen af reglerne om burhøns.

Et flertal på 7 af udvalgets medlemmer finder på baggrund af omstændighederne ved ophævelsen af forbudet mod anvendelse af æglægningsbure og på baggrund af betænkningerne fra de tidligere udvalg ikke grundlag for på nuværende tidspunkt at ændre i reglerne. 3 af disse 7 medlemmer (repræsentanterne for dyreværnsorganisationerne) finder dog, at dyreværnsmæssige hensyn fører til, at der allerede nu i dyreværnsloven bør fastsættes en frist for afviklingen af æglægningsbure som produktionssystem, uanset at der (endnu) ikke er udviklet økonomisk konkurrencedygtige, alternative produktionssystemer af mere dyrevenlig art.

Et mindretal på 3 af udvalgets medlemmer (Landbrugsrådets repræsentanter) finder, at reglerne om anvendelse af æglægningsbure bør tages op til fornyet drøftelse, idet en beretning nr. 643 fra Statens Husdyrbrugsforsøg fra 1988 om æglæggende høner i bure, betydningen af burform, gruppestørrelser og areal pr. høne efter mindretallets opfattelse rejser berettiget tvivl om nødvendigheden af arealkravet på 600 cm² pr. høne. Mindretallet kan ikke acceptere, at der eksisterer regler, der afviger så væsentligt fra reglerne i det øvrige EF, som tilfældet er med reglerne i den danske bekendtgørelse om æglægningsbure. Mindretallet finder i øvrigt, at en frist for afviklingen af æglægningsbure først kan fastsættes, når der er udviklet økonomisk konkurrencedygtige alternative produktionsformer.

Flertallet på 7 medlemmer afviser en tilpasning af reglerne om mindstekravet til burstørrelsen til EF-reglerne, idet det vil indebære en forringelse af vilkårene for høner i æglægningsbure.

Et mindretal på 1 medlem finder som mindretallet på 3 medlemmer, at der bør kunne tages stilling til reglerne om burhøns nu, uanset at Folketinget i 1979 tog stilling hertil. Dette mindretal er dog enig med flertallet i, at der ikke på nuværende tidspunkt er grundlag for at ændre på reglerne.

F. t. Dyreværnslov

Alle udvalgets medlemmer er enige om, at det er afgørende, at der både på nationalt og på internationalt plan, herunder på EF-plan, arbejdes for alternativer til æglægningsbure.

Justitsministeriet er enig med udvalgets flertal i, at der ikke er anledning til at ændre reglerne om anvendelse af æglægningsbure. Der er således på den ene side ikke på nuværende tidspunkt, hvor der ikke er udviklet relevante alternativer til æglægningsbure som produktionssystem, grundlag for at genindføre et forbud mod anvendelse af sådanne bure. Justitsministeriet finder heller ikke grundlag for at følge dyreværnsorganisationernes forslag om allerede nu at fastsætte en frist for afviklingen af æglægningsbure som produktionssystem, men ministeriet kan tilslutte sig det samlede udvalgs opfordring til, at der forskningsmæssigt og på andre måder arbejdes på - såvel nationalt som internationalt - at forbedre og udvikle alternativer til æglægningsbure. Justitsministeriet finder på den anden side heller ikke, at der er grundlag for at nedsætte arealkravet til burene fra de gældende 600 cm² pr. hønse. Spørgsmålet om arealkravet m.v. har siden 1979 flere gange og senest i 1986, hvor reglerne i burhønsbekendtgørelsen fik deres nuværende indhold, været gjort til genstand for drøftelser mellem Folketingets Retsudvalg og Justitsministeriet foranlediget af henvendelser fra ægproducenterne, bl.a. begrundet med ulige konkurrencevilkår på grund af lempeligere regler - mindre arealkrav pr. hønse - i de andre EF-lande. Justitsministeriet finder ikke, at der er fremkommet nye oplysninger, som nu kan begrunde en ændring af reglerne. Den nævnte beretning nr. 643 fra Statens Husdyrbrugsforsøg har været forelagt for Det Veterinære Sundhedsråd, som ikke finder, at beretningen giver grundlag for at overveje en ændring af det danske arealkrav.

Der henvises til lovforslagets §§ 6-8, der svarer til udvalgets lovudkast §§ 6-8. Forholdet mellem bestemmelserne i forslagets § 6, stk. 2, og § 4, stk. 2, er omtalt ovenfor under pkt. 5.2.

5.4. Hold af rovdyr, krybdyr og giftige slanger

Det er i de senere år blevet mere almindeligt, at private - som »kæledyr« eller af mere videnskabelig interesse - holder større vilde dyr eller krybdyr, padder og insekter, der ikke indgår i den naturlige fauna i Danmark. Der har således været sager om hold af bl.a. bjørne, ulve og slanger. En række tilfælde, hvor slanger er undsluppet fra deres ejere, har været omtalt i dagspressen, og der er i den forbindelse i den offentlige debat blevet rejst spørgsmål om behovet for en regulering af sådanne dyrehold.

Efter § 2 i bekendtgørelse nr. 187 af 7. august 1936 angående kontrol med rovdyr og visse større dyr, der

er udstedt i medfør af dyreværnsloven fra 1916, skal en privatperson, som agter at holde rovdyr eller andre større dyr indespærret i bure eller lignende, forud indhente politiets godkendelse af de lokaler, bure m.v., hvori dyrene agtes anbragt. Der er derimod ikke efter bekendtgørelsen hjemmel til generelt at forbyde private at holde rovdyr og visse større dyr.

Da bekendtgørelsen er udstedt i medfør af dyreværnsloven, er det først og fremmest dyreværns-mæssige hensyn, der skal lægges vægt på ved afgørelsen af, om bure, lokaler m.v. kan godkendes. I de tilfælde, hvor der er tale om farlige dyr eller dyr, der er egnede til at fremkalde angst for liv og helbred, er det fast antaget i praksis, at der også kan lægges vægt på, om burene og lokalene ud fra et politimæssigt synspunkt - hensynet til omgivelsernes sikkerhed - må antages at være forsvarlige.

Naturfredningsloven (lovbekendtgørelse nr. 530 af 10. oktober 1984 med senere ændringer), der administreres af Skov- og Naturstyrelsen under Miljøministeriet, indeholder ligeledes regler, der regulerer dette område.

Efter § 59, stk. 2, i naturfredningsloven kan miljøministeren således

»fastsætte regler om kontrol med eller helt eller delvis forbud mod transport, opbevaring, udstilling, udbydning, salg, indførsel, udførsel, transit, udstopning, præparering og tørring af de i stk. 1 nævnte plante- og dyrearter, herunder dele og produkter af disse dyr og planter.«

Efter lovens § 59, stk. 1, omfatter stk. 2 alle dyrearter, der lever frit i Danmark, bortset fra pattedyr og fugle. Pattedyr og fugle er omfattet af jagt og vildtforvaltningsloven. Efter stk. 4 i samme bestemmelse kan miljøministeren endvidere fastsætte regler efter stk. 2 for vilde pattedyr og fugle, der ikke forekommer i vildtlevende tilstand her i landet.

Efter forarbejderne til § 59, stk. 2, (FT 1983/84 sp. 1582-1583) giver bestemmelsen hjemmel til at forbyde import af giftslanger og andre farlige krybdyr. Bestemmelser herom ville efter forarbejderne kunne fastsættes dels ud fra et hensyn til dyrene og dels ud fra hensyn til omgivelserne. Mere tvivlsomt er det, om bestemmelsen giver hjemmel til at kontrollere/forbyde eksisterende slangehold og hold af andre farlige krybdyr.

Der er ikke med hjemmel i § 59, stk. 2, udstedt administrative forskrifter med forbud mod import af giftslanger m.v.

Dyreværnsudvalgets overvejelser om reguleringer på dette område fremgår af betænkning nr. 1154/1988 side 37-38 og 92-93. Overvejelserne munder ud i et forslag om (lovudkastets § 10), at justitsministeren skal kunne fastsætte regler om forbud mod

hold af dyr, der kan frembyde fare, skabe frygt, eller som vanskeligt kan holdes i fangenskab på dyreværnsmæssig forsvarlig måde. Reglerne skal varetage såvel de dyreværnsmæssige hensyn til dyrenes fysiologiske og etologiske behov som hensynet til omgivelserne.

Efter udvalgets opfattelse vil der navnlig kunne blive tale om at forbyde hold af rovdyr, rovfugle, slanger, insekter og edderkopper, dvs. dyr der alle kan være farlige eller skabe frygt. Som eksempel på dyr, der vanskeligt kan holdes i fangenskab, fremhæver udvalget skildpadder, som efter udvalgets opfattelse ofte lever under ringe forhold.

I forbindelse med høringen over betænkning nr. 1154/88 er der fra flere sider fremkommet indsigelser imod dyreværnsudvalgets forslag på dette punkt. Der er tilslutning til et forbud mod privates hold af reelt farlige dyr, dvs. giftslanger og giftøgler. De herpetologiske foreninger udelukker i forvejen medlemmer, som holder sådanne arter. Der er derimod modstand imod en bemyndigelse til justitsministeren til at forbyde hold af dyr, som kan skabe frygt, idet afgrænsningen af de arter, som skal være omfattet af et sådant forbud, vil komme til at bero på en subjektiv vurdering, og et forbud vil kunne omfatte en meget stor del af de dyr, der i dag holdes i fangenskab. Det er således oplyst, at der findes et stort antal snogearter, som ikke er farlige. Høringssvarene støtter, at hold af dyr, der vanskeligt kan holdes i fangenskab på dyreværnsmæssig forsvarlig måde, bør kunne forbydes, men det findes misvisende, at udvalget i den forbindelse fremhæver skildpadder som et eksempel, idet de fleste skildpadderarter, der importeres, angives at være gode terrariedyr.

Justitsministeriet er enig med udvalget i, at der kan være behov for at fastsætte nærmere regler om hold af de nævnte typer af kæledyr m.v. Navnlig privates hold af fremmedartede dyr udgør et stigende problem af såvel dyreværnsmæssig som sikkerhedsmæssig karakter. Der bør således kunne nedlægges forbud mod hold af reelt farlige dyr, f.eks. giftige slanger og insekter.

Justitsministeriet kan ligeledes tilslutte sig udvalgets forslag om en bemyndigelsesregel, hvorefter justitsministeren skal kunne forbyde hold af dyr, der kan skabe frygt. Justitsministeriet er enig med udvalget i, at det navnlig bør overvejes at forbyde hold af ikke giftige slanger, idet det for de fleste mennesker ikke er muligt at se forskel på giftige og ikke-giftige slanger. Men der kan også være behov for at forbyde hold af andre dyr, som ved deres fremmedartede udseende skaber frygt. Efter Justitsministeriets opfattelse vil det være muligt i administrative forskrifter at foretage en afgrænsning af de dyrearter, som skal væ-

re omfattet af et forbud, ligesom der vil kunne tages de nødvendige hensyn til f.eks. kvalificerede herpetologers interesse i at holde sådanne dyr.

Justitsministeriet er enig med udvalget i, at der kan være behov for at nedlægge forbud mod hold af dyr, der vanskeligt kan holdes i fangenskab på dyreværnsmæssig forsvarlig måde. På baggrund af høringssvarene er der dog næppe grundlag for i almindelighed at anse skildpadder for at falde ind under denne kategori.

Lovforslagets § 10 svarer således til § 10 i udvalgets lovudkast.

Bestemmelsen må i øvrigt ses i sammenhæng med den ovenfor omtalte bestemmelse i naturfredningslovens § 59, stk. 2, og med lovforslagets § 18 om regler for erhvervsmæssig handel med dyr. Således vil bemyndigelsen i naturfredningslovgivningen eventuelt kunne udnyttes til at forbyde import af dyr, som ikke lovligt kan holdes af private (bortset fra import til videnskabelige eller kulturelle formål), hvilket vil kunne effektivisere forbudet mod privat hold. Skov- og Naturstyrelsen kontrollerer i forvejen langt de fleste importere fra tredielande af eksotiske vilde dyr p.g.a. reglerne efter Washington-konventionen, der enten forbyder, eller kræver en særlig tilladelse fra styrelsen til ind- og udførsel af en lang række udryddelses-truede dyr.

5.5. Katte

Kattehold har en meget lang tradition i Danmark, først som »husdyr« på landet, hvor katten lever sit eget liv uafhængig af mennesket for så vidt angår tilvejebringelse af føde og pasning i øvrigt, senere tillige som kæledyr (huskat) i byerne, hvor føden skaffes af katteejerne, der ligeledes sørger for husly og anden pasning. Forlades sådanne huskatte af deres ejere, vil de have meget vanskeligt ved selv at skaffe sig tilstrækkelig føde, og de lever derfor en kummerlig tilværelse, der oftest afsluttes med sultedøden. Tilsvarende problemer opstår i de tilfælde, hvor folk tager kattekillinger til sig under ophold i sommerhus eller lignende og derefter fodrer katten sommeren over. Efterlades en sådan kat ved afslutningen af sommerhussæsonen til sit eget forgodtbefindende, vil den vanskeligt kunne skaffe sig føden typisk med sultedøden til følge.

Den gældende dyreværnslov indeholder ikke bestemmelser, der særligt regulerer kattenes forhold, og der findes ikke - således som det er tilfældet med hundene - en særlig lov om katte. Den manglende regulering af kattenes forhold skyldes formentlig, at man har fundet det stridende mod kattens natur som et meget selvstændigt dyr at opstille specifikke regler for dens pasning m.v. Dyreværnslovens almindelige

bestemmelser om behandlingen af dyr finder dog anvendelse på katte. Endvidere er der i bekendtgørelse nr. 384 af 17. juli 1984, der er udstedt i medfør af dyreværnslovens § 16, fastsat regler om indfangning og aflivning af herreløse katte. Efter bekendtgørelsen må indfangning med henblik på aflivning normalt kun finde sted efter anmodning fra kommunen og kun foretages af en praktiserende dyrlæge eller af personer, som denne har instrueret eller fører tilsyn med. Det er således en kommunal opgave at tage stilling til, om man i den enkelte kommune ønsker at gribe ind over for herreløse katte, der er til ulempe, ved at lade dem aflive. Reglerne er begrundet i et ønske om at skabe en øget grad af sikkerhed for, at kattene ved indfangning og aflivning bliver behandlet på en dyreværns-mæssig forsvarlig måde.

Der findes også regler med betydning for kattene i anden lovgivning. Efter § 11 i lov om jagt og vildtforvaltning - jagtloven - (lovbekendtgørelse nr. 801 af 11. december 1987) må omstrefjende katte således nedskydes, hvis de befinder sig mere end 150 m fra anden mands hus, og efter § 14, stk. 1, i mark- og vejfredsloven (lovbekendtgørelse nr. 818 af 11. december 1987) kan enhver fjerne blandt andet omstrefjende katte fra sin grund på »hensigtsmæssig måde«. Den sidstnævnte bestemmelse indebærer, at grundejeren undertiden er berettiget til at dræbe katte på sin grund.

Jagtloven hører under Miljøministeriet. Mark- og vejfredsloven hører under Landbrugsministeriet.

Dyreværnsudvalget har i sine overvejelser om kattenes forhold, se betænkning nr. 1154/1988 side 38-43 og 93-94, koncentreret sig om problemet med de mange herreløse katte navnlig i byerne og i sommerhusområderne og har i den forbindelse overvejet de 2 nævnte bestemmelser i jagtloven og mark- og vejfredsloven.

Der er i udvalget enighed om, at det store antal herreløse (vilde) katte udgør et betydeligt dyreværns-mæssigt problem. Der er ikke foretaget optællinger af disse katte, men udvalget skønner antallet til omkring 500.000.

Dyreværnsorganisationernes 3 repræsentanter i udvalget ønsker, at det pålægges kommunerne som en pligt at stå for indfangning og aflivning af herreløse katte. Flere, navnlig større kommuner har allerede på baggrund af den gældende bekendtgørelse etableret forskellige indfangningsordninger, men dyreværnsorganisationerne ønsker ordningen gjort landsdækkende som en pligt for kommunerne.

Udvalgets øvrige medlemmer afviser dette forslag, idet man er betænkelig ved at pålægge kommunerne yderligere byrder i form af en obligatorisk indfangningsordning i en situation, hvor der i øvrigt stilles krav om offentlige besparelser.

Dyreværnsrepræsentanterne stiller endvidere forslag om, at alle katte, eventuelt alene katte i bymæssigt bebyggede områder og i sommerhusområder, skal øretatoveres, og at tatoveringen skal indføres i et centralt register. Herved sikres det, at bortløbne kattes ejere kan identificeres, og man opnår et værn imod, at indfangne huskatte aflives som herreløse. I forbindelse med øretatoveringen bør kattens ejer opfordres til at lade katten kastrere/sterilisere, således at antallet af uønskede killinger nedsættes. Forslaget fra dyreværnsorganisationerne om øretatovering og registrering får tilslutning fra landbrugsorganisationernes og dyrlægeforeningens repræsentanter, således at det støttes af et flertal i udvalget.

Et mindretal i udvalget afviser forslaget om obligatorisk øretatovering og registrering som en væsentlig bureaukratisering af området med en betydelig og bekostelig administration til følge. Ordningen ville efter mindretallets opfattelse samtidig være udtryk for et markant brud på den hidtidige retstilstand, hvorefter man kan holde kat uden indblanding fra offentlige myndigheder.

Dyreværnsrepræsentanterne foreslår jagtlovens § 11 om adgang for den jagtberettigede til at skyde katte mere end 150 m fra beboelse ophævet, idet det anføres, at jægerne må henvises til i stedet at benytte den (foreslåede) obligatoriske ordning med indfangning ved godkendt kattefænger, da det ikke er muligt for nedskydningen at se, om en kat er øretatoveret eller diegivende.

Dyreværnsorganisationerne foreslår desuden, at mark- og vejfredslovens § 14 om grundejerens adgang til at aflive katte, der træffes på hans grund, ophæves, mod at der indsættes en ny bestemmelse om, at der kan meddeles en katteejer pålæg om, at hans kat ikke må færdes på en bestemt ejendom, og således at overtrædelse af dette pålæg under visse betingelser kan straffes med bøde.

Udvalgets øvrige 8 medlemmer kan ikke støtte forslaget om at ophæve reglerne i jagtlovens § 11 og mark- og vejfredslovens § 14. 4 af disse medlemmer peger på, at de problemer, der eksisterer med katte, i væsentlig grad ville kunne imødegås ved, at jagtloven og mark- og vejfredsloven ændres, således at man ikke må aflive katte, der bærer halsbånd. De 4 andre medlemmer af flertallet finder ligesom dyreværnsorganisationernes repræsentanter, at halsbånd ikke indebærer en tilstrækkelig sikker identifikation af katte.

Justitsministeriet er enig med flertallet i udvalget om, at de dyreværns-mæssige problemer, der består med hensyn til herreløse katte, ikke bør søges løst ved, at kommunerne pålægges yderligere byrder i form af en obligatorisk ordning med indfangning og

afgivning af vilde katte. Justitsministeriet finder, at problemet snarere må løses ved ad frivillighedens vej at virke for en udbygning af de eksisterende indfangningsordninger i kommunerne, og Justitsministeriet er derfor indstillet på at optage drøftelser med Kommunernes Landsforening med henblik herpå. For så vidt angår de særlige problemer med sommerhuskatte har Foreningen til Dyrenes Beskyttelse i Danmark taget initiativ til en informationskampagne med udsendelse af en folder og omtale i en OBS-udsendelse. Justitsministeriet støtter denne informationsvirksomhed, hvorved man gennem oplysning søger at påvirke holdningerne til det at holde kat.

Justitsministeriet kan ikke tilslutte sig forslaget fra et flertal i udvalget om pligt til øretatovering og central registrering af katte. Justitsministeriet er enig med mindretallet i, at indførelsen af en sådan ordning vil betyde en væsentlig bureaukratisering af området. Fordelene ved et centralt register kan efter Justitsministeriets opfattelse ikke forventes at ville stå mål med det administrative besvær og de økonomiske omkostninger. Der vil således ikke alene skulle ske en førstegangsregistrering af katten, men også en ajourføring ved ejerskifte, flytning og kattens død. Hertil kommer, at der ikke er sikkerhed for, at katten overhovedet anmeldes til registrering, eller at senere ændringer bliver anmeldt til registret. Justitsministeriet finder på denne baggrund ikke, at det bør være en offentlig opgave at stå for en ordning med øretatovering og registrering af katte - heller ikke selv om en sådan ordning kunne finansieres ved brugerbetaling - men man har ikke indvendinger imod, at de eksisterende registre på frivilligt grundlag - bl.a. i foreningen »Kattens Værn« - udbygges i ejernes egen interesse.

Lovforslagets § 11 medtager på denne baggrund ikke spørgsmålet om mærkning og registrering af katte.

Justitsministeriet er - efter drøftelse med Miljøministeriet og Landbrugsministeriet - enig med det flertal i udvalget, som ikke finder grundlag for at ophæve eller ændre reglerne i jagtlovens § 11 og mark- og vejfredslovens § 14.

5.6. Hunde

Efter hundelovens § 1, stk. 1, skal besidderen af en hund sørge for, at hunden, fra den er 4 måneder gammel, bærer Halsbånd forsynet med et skilt, der angiver besidderens navn og adresse. Tilførelse af denne pligt straffes efter lovens § 12, stk. 1, med bøde. I bekendtgørelse nr. 496 af 1. november 1969 om skilte til hunde er der fastsat nærmere regler for udformningen af skiltet.

Dyreværnsudvalget har drøftet problemerne med bortløbne hunde uden skilt (betænkningen side

43-44). Bærer en bortløben hund ikke et skilt, vil hundens ejer som oftest ikke kunne identificeres, og hunden kan derfor ikke komme tilbage til ejeren.

Et flertal i udvalget (9 medlemmer) foreslår en bestemmelse, hvorefter justitsministeren bemyndiges til at fastsætte regler om mærkning og registrering af hunde. Flertallet forudsætter i denne forbindelse, at man i praksis bygger på den eksisterende private registrering, der allerede kendes i dag f.eks. af medlemmernes hunde i Dansk Kennel Klubs regi, idet der dog peges på en eventuel alternativ mulighed for en offentlig registrering mod gebyr.

Et mindretal på 2 medlemmer er enig med flertallet i, at mærkning og registrering af hunde vil kunne modvirke uheldige situationer, hvor hunden kommer på afveje. Mindretallet finder imidlertid, at dette hensyn allerede til en vis grad tilgodeses ved den eksisterende pligt til at forsyne hunden med et Halsbånd med navn.

Mindretallet peger på, at en regel om mærkning nødvendigvis må skulle følges op af regler om registrering, herunder om ændringer i registreret ved adresseændring, ejerskifte og hundens død. En gennemførelse af forslaget vil således betyde en uheldig og bekostelig bureaukratisering af området. Mindretallet foreslår derfor, at man i stedet gennem information til hundeejerne søger at udbrede den registrering, der allerede i dag finder sted på frivillig basis.

Justitsministeriet er enig med udvalget i, at der kan være forbundet problemer med at finde ejerne til bortløbne hunde uden skilt. Efter ministeriets opfattelse er disse problemer dog mere af praktisk end af dyreværnsmæssig karakter, og Justitsministeriet er enig med mindretallet i, at problemet ikke bør løses ved, at der fastsættes bestemmelser om yderligere mærkning og om registrering. Man kan i den forbindelse henvise til, at der indtil den 1. januar 1970 i hundeloven var regler om registrering af hunde i registre, der i byerne blev ført af politiet og på landet af sognefogeden. Disse regler blev imidlertid ophævet ved lov nr. 205 af 21. maj 1969. Efter bemærkningerne til lovforslaget (FT 1968-69, tillæg A, sp. 3027-3030) var ophævelsen begrundet med henvisning til den ikke ubetydelige arbejdsbyrde, som førelsen af hunderegistrene, herunder den løbende ajourføring, påførte politiet og sognefogederne. Hensynet til identificeringen af omstrejfende hunde fandt man ville kunne varetages gennem det påbud, som indførtes ved loven, om, at hunden ved ejerens foranstaltning skal forsynes med et navneskilt, som angiver besidderens navn og adresse.

Ved at følge flertallets forslag vil man således gennemføre en ordning, som vil betyde en væsentlig og bekostelig bureaukratisering af området. Justitsmini-

steriet er opmærksom på, at en mere udbredt mærkning og registrering af hunde som supplement til pligten til at bære Halsbånd med skilt må antages at kunne øge muligheden for identificering af bortløbne hunde. Justitsministeriet finder imidlertid ikke, at det bør være en offentlig opgave at stå for en sådan mærkning og registrering, heller ikke selv om ordningen eventuelt kunne finansieres ved brugerbetaling. Mærkning og registrering kan derimod i ejernes egen interesse ske i privat regi, således som det allerede er tilfældet i Dansk Kennel Klub.

Lovforslagets § 11 omtaler på denne baggrund - i modsætning til udvalgets lovudkast § 11, stk. 1, - ikke spørgsmålet om mærkning og registrering af hunde.

Udvalget foreslår enstemmigt en bestemmelse (lovudkastets § 11), som bemyndiger justitsministeren til at fastsætte nærmere regler om behandling af hunde, og udvalget finder, at disse regler bør indeholde en bestemmelse om forbud mod enhver - erhvervsmæssig som privat - overdragelse af hunde under 8 uger.

Dette er en stramning i forhold til de gældende regler (bekendtgørelse nr. 274 af 15. oktober 1953), hvorefter et sådant forbud kun gælder erhvervsmæssigt køb og salg af hunde.

Justitsministeriet kan tiltræde dette forslag fra udvalget.

Efter hundelovens § 7 er det forbudt uden politiets tilladelse at drive erhvervsmæssig handel med og erhvervsmæssig opdræt af hunde. Udvalget finder, at kravet om tilladelse fra politiet bør udvides til også at omfatte drift af hundepensioner og internater samt de såkaldte »hundeformidlere«. En bestemmelse herom er optaget i § 18, stk. 1, i udvalgets lovudkast, idet tilsvarende problemer også gør sig gældende for andre dyr end hunde, ligesom artikel 8 i den europæiske konvention om beskyttelse af kæledyr foreskriver regler om handel, opdræt, pensioner samt internater for alle dyr omfattet af konventionen.

Justitsministeriet kan tiltræde udvalgets forslag på dette punkt. Der henvises til lovforslagets § 18, stk. 1, der er affattet i overensstemmelse med § 18, stk. 1, i udvalgets lovudkast.

5.7. Aflivning og operative indgreb m.v.

Den gældende lov indeholder i §§ 7-12 regler om aflivning og operative indgreb m.v. I § 16, stk. 1, bemyndiges justitsministeren endvidere til at fastsætte nærmere forskrifter om aflivning og slagtning. Der er i medfør af denne bestemmelse udstedt bekendtgørelse nr. 200 af 26. marts 1986 om slagtning af husdyr. Hertil knytter sig Veterinærdirektoratets cirkulære af 23. december 1988 om bedøvelse af slagtedyr.

Dyreværnsudvalget foreslår mere generelt, at en række af lovens detaljerede bestemmelser om operative indgreb overføres til administrative forskrifter.

5.7.1. Aflivning

Udvalget finder, at bestemmelsen i § 7, 1. punkt, i den gældende lov, hvorefter den, der vil aflive et dyr, skal sikre sig, at dyret dræbes så hurtigt og så smertefrit som muligt, bør overføres uændret til en ny dyreværnslov. Aflivning ved strangulering er efter udvalgets opfattelse i strid med denne bestemmelse og således ikke tilladt.

Udvalget foreslår dog bestemmelsen suppleret med et absolut forbud mod aflivning af dyr ved drukning, idet denne aflivningsform typisk medfører en grov lidelse for dyret.

Udvalget foreslår endvidere, at justitsministeren i øvrigt bemyndiges til at fastsætte regler om forbud mod visse aflivningsformer, hvorved dyret bevisligt påføres en lidelse, der går videre end det, der er uundgåeligt ved aflivning.

Justitsministeriet kan tiltræde udvalgets forslag, og lovforslagets § 13 er udformet i overensstemmelse med § 13 i udvalgets lovudkast.

5.7.2. Rituelle slagtninger

Udvalget har i betænkningen side 46-51 drøftet problemstillingen omkring de særlige slagtninger efter jødisk og islamisk ritus.

Udvalget indhentede til brug for sine overvejelser en udtalelse fra Det Veterinære Sundhedsråd om det dyreværnsmæssigt forsvarlige i at foretage rituelle slagtninger. Som grundlag for udvalgets overvejelser indgik endvidere en udtalelse af 27. maj 1988 fra Det Ethiske Råd vedrørende Husdyr.

Rituelle slagtninger har været tilladt i Danmark i mange år. Således har slagtning efter jødisk ritus været tilladt i hvert tilfælde siden 1808. Ved bekendtgørelse nr. 233 af 15. august 1953 indførtes et generelt krav om, at husdyr med undtagelse af fjerkræ skulle bedøves fuldstændigt, umiddelbart før blodudtømning påbegyndtes. Disse regler blev imidlertid ændret ved bekendtgørelse nr. 234 af 24. juni 1954 om ændring i bekendtgørelse om slagtning af husdyr, hvorved slagtning efter jødisk ritus blev tilladt på ny. I den forløbne periode havde man i øvrigt foretaget slagtninger i overensstemmelse med jødisk ritus efter dispensation.

I de senere år har der været en del debat omkring det dyreværnsmæssigt forsvarlige i disse slagtninger, der som oftest foretages uden forudgående bedøvelse.

Der findes videnskabelige undersøgelser, som peger i forskellig retning. En tysk undersøgelse konkluderer

derer, at det er en forsvarlig aflivningsform, og der findes en engelsk undersøgelse, som konkluderer modsat.

De gældende regler om rituelle slagtinger findes i bekendtgørelse nr. 200 af 26. marts 1986 om slagting af husdyr. Efter bekendtgørelsens § 1 skal dyrene, når der ikke er tale om fjerkræ, altid bedøves fuldstændigt, umiddelbart før blodudtømning påbegyndes. Efter bestemmelsens stk. 2 er det dog tilladt at foretage slagting uden bedøvelse, når slagtingen foretages efter jødisk eller muhamedansk ritus. Slagtingen skal foregå på et eksportslagteri.

Princippet i den rituelle slagtemåde er, at der ved hurtigt overskæring af begge halspulsårer og vener indtræder en meget hurtig forblødning med et akut blodtryksfald til følge.

Større dyr - dyr med en levende vægt over 70 kg - ledes ind i en kastemaskine, hvor de fikseres og drejes rundt til rygleje med fremstrakt hals og hoved, hvorefter der gennemføres et hurtigt snit på halsen med en specialkonstrueret kniv.

Mindre dyr - dyr med en levende vægt under 70 kg - fastholdes under slagtingen og aflødningen manuelt i rygleje på særlige slagtebænke.

Det Veterinære Sundhedsråd har om denne slagtemetode anført, at der består usikkerhed om, hvornår bevidstløsheden indtræder efter udførelsen af halssnittet, men rådet antager, at halssnittet medfører meget hurtig bevidstløshed og dermed tab af smertesans. Rådet peger på, at der kan være behov for at udforme kastemaskiner efter nutidige tekniske principper med henblik på at opnå en mere hensigtsmæssig og skånsom behandling af dyret.

Det Etske Råd vedrørende Husdyr anfører i sin udtalelse (dissens af 2 medlemmer), at Rådet ikke vil anbefale, at de religiøse samfund i Danmark, for hvem det er af eksistentiel betydning at kunne erhverve kød stammende fra dyr, der er slagtet i overensstemmelse med disse samfunds religiøse praksis, fratages denne mulighed, idet Rådet er kommet til den konklusion, at dyret ikke påføres større lidelse herved end ved den sædvanligt praktiserede slagtemetode. Rådet understreger imidlertid, at for så vidt den anvendte praksis indebærer slagting uden bedøvelse, må en række forudsætninger være opfyldt, for at dette kan accepteres. Med hensyn til de slagtinger uden bedøvelse, som finder sted efter jødisk og islamisk ritus på enkelte eksportslagterier, og som har karakter af enkeltslagtinger, finder Rådet, at de vil kunne anses for etisk forsvarlige, når alle dyr (bortset fra fjerkræ) anbringes og fastholdes i en boks, der er godkendt af de ansvarlige myndigheder, og hvor dyrene slagtes og aflødes i opretstående stilling. Rådet er bekendt med, at sådanne bokse er tilgængelige, og

Mosaik Troessamfund har over for Rådet tilkendegivet, at man er indstillet på at anskaffe sådanne bokse.

Det fremgår af Rådets udtalelse, at Islamisk Kulturcenter har accepteret, at der foretages slagting efter islamisk ritus efter bedøvelse med en ikke-penetrerende bolt pistol. Denne slagteform anvendes på 14 eksportslagterier, der af Veterinærdirektoratet er autoriseret hertil. Det er Rådets opfattelse, at denne slagtemetode, korrekt anvendt, ikke giver anledning til etiske betænkeligheder, og Det Veterinære Sundhedsråd finder denne slagtemåde dyreværnsmæssig forsvarlig.

Der er enighed i udvalget om, at det fortsat bør være tilladt at slagte fjerkræ uden bedøvelse, således som det foregår i dag i overensstemmelse med bestemmelserne i bekendtgørelse om slagting af husdyr.

Et flertal af udvalgets medlemmer (7) finder det på baggrund af de sagkyndige udtalelser fra Det Veterinære Sundhedsråd og Det Etske Råd vedrørende Husdyr vanskeligt at tage stilling til, om det i øvrigt fortsat bør være tilladt at foretage slagtinger uden forudgående bedøvelse. Man finder dog ikke, at der foreligger et sådant materiale, at der er grundlag for at forbyde rituelle slagtinger. Flertallet finder imidlertid behov for yderligere forskning i slagtemetoderens indvirkning på dyrene, således at det med større sikkerhed kan fastslås, i hvilket omfang dyrene påføres lidelse ved de forskellige slagtemetoder.

Dyreværnsorganisationernes 3 medlemmer af udvalget finder det ikke dyreværnsmæssigt forsvarligt at opretholde en særstilling for rituelle slagtinger med hensyn til bedøvelse af slagtedyrene.

Der er enighed i udvalget om, at justitsministeren bør bemyndiges til at fastsætte bestemmelser om de krav, der bør stilles til den kastemaskine, der anvendes ved de rituelle slagtinger. Maskinen bør konstrueres således, at en mere skånsom og hensigtsmæssig behandling af dyrene opnås.

Justitsministeriet kan tiltræde flertallets indstilling om, at der ikke i dag er grundlag for at forbyde de rituelle slagtinger, der igennem mange år har været tilladt her i landet. De sagkyndige udtalelser fra Det Veterinære Sundhedsråd og - navnlig - Det Etske Råd vedrørende Husdyr støtter ikke indførelsen af et forbud, og de foreliggende videnskabelige undersøgelser kommer heller ikke til entydige resultater om, hvorvidt de rituelle slagtinger må anses for dyreværnsmæssigt uforsvarlige.

Det bemærkes, at den europæiske konvention om beskyttelse af dyr til slagting i artikel 17 åbner mulighed for, at de kontraherende parter kan fravige konventionens bestemmelser vedrørende forudgåen-

de bedøvelse bl.a. ved slagtning i overensstemmelse med religiøse ritualer.

Justitsministeriet er ligeledes enig med udvalget i, at de rituelle slagtninger bør udføres på en sådan måde, at de dyreværnsmæssige hensyn varetages bedst muligt, og ministeriet kan derfor tilslutte sig forslaget om en bestemmelse, der bemyndiger justitsministeren til at fastsætte nærmere regler om indretning af kastemaskiner med henblik på at skåne dyret mest muligt, jf. lovforslagets § 13, stk. 2, der svarer til § 13, stk. 2, i udvalgets lovudkast.

Justitsministeriet kan endvidere støtte forslaget om yderligere videnskabelig forskning i slagtemetoderens indvirkning på dyrene.

5.7.3. Operative indgreb og lign.

Udvalget har behandlet spørgsmålet om anvendelse af operative indgreb over for dyr i betænkningen side 51-54 og 98-100.

5.7.3.1. Generelle krav til operative indgreb

Udvalget finder, at der i forhold til de gældende regler i dyreværnslovens §§ 8-11 er behov for at skærpe kravene til udførelsen af operative indgreb, således at alle operative indgreb, der kan påføre dyret lidelse bortset fra uvæsentlig smerte af forbigående beskaffenhed, skal udføres af en dyrlæge, medmindre indgrebet er uopsætteligt.

Justitsministeriet kan tiltræde dette forslag, jf. lovforslagets § 14, stk. 1, der svarer til § 14, stk. 1, i udvalgets lovudkast.

Udvalget foreslår i § 14, stk. 2, i sit lovudkast en bestemmelse, hvorefter justitsministeren bemyndiges til at fastsætte regler om bl.a. halekupering, kastration, afhorning, mærkning, fjernelse af kløer og andre legemsdele og beskæring af næb samt klove og hove, herunder regler om, hvem der må foretage indgrebene og under hvilke betingelser.

Udvalget foreslår endvidere - lovudkastets § 14, stk. 3 og stk. 4 - at justitsministeren dels skal kunne fastsætte regler om, at visse typer indgreb kun må foretages af en dyrlæge eller andet særligt uddannet personale, dels skal kunne forbyde visse typer af operative og lignende indgreb.

Justitsministeriet kan tiltræde disse forslag, jf. lovforslaget § 14, stk. 2-4, der svarer til lovudkastets § 14, stk. 2-4.

5.7.3.2. Halekupering af hunde

Der er enighed i udvalget om, at der som udgangspunkt bør være forbud mod halekupering af hunde, således at kupering af hundehaler kun må ske, hvis det konkret er påkrævet af veterinære hensyn. Kuperingen må i så fald kun foretages af en dyrlæge og un-

der bedøvelse. Herved skabes der mulighed for, at Danmark kan ratificere den europæiske konvention om beskyttelse af kæledyr uden at skulle benytte sig af den mulighed, som konventionen giver til at tage forbehold på dette punkt, jf. pkt. 4.A.d.

Efter § 9, stk. 2, i den gældende dyreværnslov er kupering af halen på hunde, der ikke er 8 dage gamle, tilladt.

Udvalgets forslag om et forbud mod halekupering, der ikke er veterinært begrundet, har mødt modstand fra jagtorganisationer og kennelklubber. Disse organisationer ønsker adgangen til halekupering af hunde bevaret, men foreslår samtidig, at den gældende aldersgrænse på 8 dage nedsættes til 4 dage, og at indgrebet skal foretages af en dyrlæge. Ønsket om at bevare adgangen til halekupering er begrundet med, at der ellers opstår risiko for lædering af hundenes haler f.eks. under jagtudøvelse. Endvidere peges der på, at indgrebet kan udføres uden smertepåvirkning, da hundens centralnervesystem ikke er færdigudviklet ved fødslen. Det er på denne baggrund organisationernes opfattelse, at det er mere dyrevenligt at kupere halen på de nyfødte hvalpe end at undlade dette, idet man som nævnt herved undgår, at hunden senere i sit liv bliver påført haleskader med smerte til følge.

Heroverfor står dels dyreadfærdsforskernes redøgelser om halens betydning som signalorgan i forhold til andre hunde og dyr af anden race, dels dyrlægenes principielle modstand imod fjernelse af væv og knogler i tilfælde, hvor det ikke er begrundet i veterinære hensyn.

Justitsministeriet finder ikke, at der på nuværende tidspunkt er grundlag for at indføre et generelt forbud mod den halekupering af hunde, som gennem tiderne er blevet foretaget navnlig på jagt- og vagthunde.

Den europæiske konvention om beskyttelse af kæledyr er på nuværende tidspunkt alene ratificeret af Norge og Sverige, begge uden forbehold. Belgien, Danmark, Forbundsrepublikken Tyskland, Grækenland, Italien, Luxembourg, Holland og Portugal har undertegnet konventionen. Flere af disse lande har i forbindelse med undertegnelsen benyttet sig af adgangen til at tage forbehold over for konventionens artikel 10 om forbud mod halekupering.

Norge og Sverige har med virkning fra henholdsvis 1. juli 1988 og 1. januar 1989 indført forbud mod halekupering. Det er Justitsministeriets opfattelse, at man fra dansk side bør afvente erfaringerne med forbudet i Norge og Sverige, forinden man tager endelig stilling til, om der skal indføres et forbud mod halekupering i Danmark.

Justitsministeriet er imidlertid indstillet på i de administrative regler, der i medfør af lovforslagets § 14,

stk. 2, skal fastsættes om bl.a. halekupering, at følge forslaget fra jagtorganisationerne og kennelklubberne, således at halekupering kun kan foretages, indtil hunden er 4 dage gammel, og kun af en dyrlæge. Såfremt udviklingen, herunder erfaringerne fra Norge og Sverige, viser et behov herfor, vil justitsministeren med hjemmel i lovforslagets § 14, stk. 4, administrativt kunne forbyde halekupering af hunde.

5.7.3.3. Kastration

Efter § 8, stk. 1, i den gældende dyreværnslov må kastration af dyr kun foretages af en dyrlæge og skal finde sted under anvendelse af bedøvelse. Undtaget fra bestemmelsen i stk. 1 er - jf. stk. 2 - bl.a. kastration af lam, der ikke er over 5 uger gamle, og grise, der ikke er over 8 uger gamle. Efter bestemmelsens stk. 3 kan bl.a. kastration af orner, som ikke er over 6 måneder gamle, dog foretages uden bedøvelse.

I medfør af den europæiske konvention om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål, blev der i november 1986 vedtaget en rekommandation om svin, som bl.a. foreskriver, at svin, der er over 8 uger gamle, altid skal være bedøvet, når de kastreres. Danmark meddelte i november 1987 Europarådet, at man ikke for tiden var i stand til at gennemføre denne rekommandation, idet dette ville forudsætte en ændring af dyreværnsloven.

Dyreværnsudvalget har i betænkningen side 51-52 overvejet regler om kastration, herunder kravene til kastration af svin.

Udvalget finder, at det fortsat bør være tilladt at kastrere svin uden dyrlægemedvirken og uden bedøvelse. Dog foreslås aldersgrænsen fastsat til 4 uger. Udvalget finder endvidere, at det bør være tilladt at kastrere lam, der ikke er mere end 5 uger gamle, uden dyrlægemedvirken og uden bedøvelse.

Udvalget finder derimod ikke grundlag for at fravige kravet om bedøvelse og dyrlægemedvirken ved kastration af andre dyr.

Justitsministeriet kan tiltræde udvalgets forslag. Det bemærkes i den forbindelse, at stk. 1 i lovforslagets § 14 i overensstemmelse med udvalgets forudsætninger ikke er til hinder for, at det i de regler, som justitsministeren kan fastsætte efter stk. 2, bestemmes, at svin og lam under en vis aldersgrænse kan kastreres uden dyrlægemedvirken.

5.8. Fremvisning og salg af dyr

5.8.1. Fremvisning

Dyreværnsudvalget behandler spørgsmålet om fremvisning af dyr på siderne 54-56 og 101-103 i betænkningen.

Efter § 6, stk. 1, i den gældende dyreværnslov må dyr ikke dresseres eller bruges til fremvisning, cirkusforestillinger, filmoptagelser eller lignende, såfremt dyret herved påføres skade eller alvorlig smerte.

Udvalget foreslår, at reglen skærpes, således at dyr ikke må anvendes til fremvisning, hvis dyret herved påføres »væsentlig ulempe«, jf. lovudkastets § 17, stk. 1. Om betydningen af »væsentlig ulempe«, der også anvendes i lovforslagets § 1, henvises til pkt. 5.2.

Udvalget fremhæver, at de børnedyrskuer o.l., hvor dyr fremvises, og børnene har mulighed for at tage dyrene ud af burene, vil være omfattet af »fremvisning« i udkastets § 17, stk. 1, og derfor ikke vil være tilladt, hvis dyrene påføres væsentlig ulempe, hvilket efter udvalgets opfattelse ofte vil være tilfældet.

Justitsministeriet finder, at de dyreværnsmæssige hensyn ved fremvisning af dyr på børnedyrskuer og i forbindelse med andre lignende arrangementer, hvor børnene får mulighed for at komme i kontakt med dyrene, varetages på en fornøftig måde ved den ovenfor nævnte bestemmelse i § 17, stk. 1, i udvalgets lovudkast, som Justitsministeriet kan tiltræde, jf. lovforslagets § 17, stk. 1. Det kan i den forbindelse nævnes, at de fire zoologiske haver, der er godkendt til at modtage statstilskud til driften (de zoologiske haver i København, Odense og Aalborg samt Givskud) i en fælles udtalelse har afvist, at der skulle være problemer i forbindelse med disse havers »børne-zoo«, der foregår under forsvarlige forhold og regelmæssigt tilsyn.

Bestemmelsen i § 17, stk. 2, om forbud mod fremvisning af dyr i omrejsende menagerier svarer til den gældende retstilstand. Formålet med reglen er at undgå gener for dyr ved transport fra sted til sted. Om der foreligger et menageri må afhænge af et skøn over dyrenes antal og art. Et rotte-, loppecirkus eller lignende er ikke omfattet af reglen.

5.8.2. Zoologiske haver m.v.

Udvalget redegør på side 55-56 i betænkningen for sine overvejelser omkring zoologiske haver.

Efter de gældende regler er det politiet, der godkender oprettelsen af en zoologisk have og fører tilsyn med driften heraf i dyreværnsmæssig henseende, jf. den gældende lovs § 6, stk. 3, bekendtgørelse nr. 361 af 23. august 1967 om indretning m.v. af zoologiske haver, dyreparker og lignende samt cirkulæreskrivelse nr. 167 af 29. august 1967 om tilsynet med zoologiske haver, dyreparker og lignende med senere ændringer. I cirkulæreskrivelsen omtales den særlige konsulentordning, som er etableret med henblik på at yde politi (og kredsdyrlæger) råd og vejledning i sager om indretning af zoologiske haver.

Der er endvidere til de zoologiske haver knyttet en autoriseret dyrlæge. De ovenfor nævnte 4 zoologiske

haver har over for udvalget foreslået, at disse dyrlægers tilsyn udvides.

Det er udvalgets opfattelse, at det dyreværnsmæssige tilsyn med zoologiske haver m.v. fortsat bør ligge hos politiet, men udvalget finder, at der er behov for en justering af det regelsæt, der regulerer de dyreværnsmæssige forhold i zoologiske haver, dyreparker og lignende. Udvalget fremhæver, at der generelt er behov for en udvidet kontrol med oprettelsen og driften af zoologiske haver, og politiet bør i forbindelse med løsningen af sine opgaver have den fornødne ekspertise og sagkundskab til rådighed, når der er behov herfor.

Justitsministeriet kan tiltræde udvalgets synspunkter, der vil indgå i ministeriets overvejelser i forbindelse med gennemgangen af de administrative forskrifter på dette område.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 17, stk. 3, der er i overensstemmelse med § 17, stk. 3, i udvalgets lovudkast.

5.8.3. Handel med dyr

Handel med dyr er i dyreværnsmæssig henseende alene reguleret i § 17 i den gældende dyreværnslov. Efter denne bestemmelse kræver erhvervsmæssig handel med dyr fra butik eller andet fast forretningssted politiets tilladelse. Vedrørende den særlige regulering af handel med hunde henvises til pkt. 5.6 ovenfor.

Udvalget foreslår, at kravet om tilladelse fra politiet udvides til at gælde al erhvervsmæssig handel, uanset hvorfra den drives, og til også at omfatte alt erhvervsmæssigt opdræt af dyr. Kravet om tilladelse omfatter ikke handel med og opdræt af dyr til landbrugsformål. Udvalget finder, at der bør kunne stilles visse krav til dyrehandlere. Det må således sikres, at dyrehandlere har en vis viden om de dyr, de beskæftiger sig med, og at de er i stand til at vejlede kunderne om den rette pasning og pleje af et dyr. Dyrehandlere bør uddannes i den rette pasning og pleje af forskellige dyrearter. Udvalget peger i den forbindelse på en autorisationsordning for dyrehandlere som en mulighed.

Justitsministeriet er enig i, at dyreværnsmæssige hensyn kan tale for en bedre uddannelse af det personale, der beskæftiger sig med erhvervsmæssig handel med dyr, således at køberne af dyrene kan få en relevant vejledning om dyrenes rette pasning og pleje. Dette synspunkt støttes i høringssvarene af de foreninger, hvis medlemmer beskæftiger sig med handel med dyr, f.eks. Dyrehandlernes Brancheforening og Foreningen af danske dyreimportører. Justitsministeriet vil på denne baggrund være indstillet på at tage kontakt med de nævnte foreninger med henblik

på, at der i foreningernes regi etableres uddannelses-tilbud til medlemmerne. Justitsministeriet kan derimod ikke støtte indførelsen af en autorisationsordning for dyrehandlere, der forudsætter, at de pågældende har gennemgået et uddannelsesforløb. Dette vil forudsætte en formalisering af uddannelsen med ensartede, godkendte uddannelsesplaner og eventuelt prøver, og en sådan omkostningskrævende bureaukratisering af området vil efter Justitsministeriets opfattelse ikke stå mål med de dyreværnsmæssige fordele.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 18, der med en redaktionel ændring er i overensstemmelse med § 18 i udvalgets lovudkast.

Efter artikel 6 i den europæiske konvention om beskyttelse af kæledyr må kæledyr ikke sælges til børn under 16 år uden udtrykkeligt samtykke fra forældrene. Danmark har i forbindelse med undertegnelsen af konventionen taget forbehold over for denne bestemmelse. Der henvises til pkt. 4.A.d.

Der er enighed i udvalget om, at dyreværnsloven bør indeholde en bestemmelse, der gør det muligt for Danmark at ratificere konventionen uden at skulle benytte sig af den adgang til at tage forbehold over for artikel 6, som konventionen hjemler.

Et flertal i udvalget finder, at aldersgrænsen passende kunne fastsættes til 18 år svarende til myndighedsalderen, medens et mindretal anser konventionens aldersgrænse på 16 år for tilstrækkelig af hensyn til dyrene. Der er enighed i udvalget om, at forbudet ikke blot bør omfatte salg, som i kæledyrskonventionen, men enhver overdragelse, herunder overdragelse ved gave.

Justitsministeriet kan tiltræde mindretallets indstilling om en aldersgrænse på 16 år. Herved kommer dansk ret i overensstemmelse med konventionen, og de dyreværnsmæssige hensyn må efter Justitsministeriets opfattelse være tilstrækkeligt tilgodeset med denne aldersgrænse. Justitsministeriet kan endvidere tilslutte sig, at forbudet af dyreværnsmæssige hensyn kommer til at omfatte alle former for overdragelse. Den blotte overladelse af et dyr er derimod ikke omfattet af denne bestemmelse.

Der henvises til lovforslagets § 19.

5.9. Transport af dyr

Udvalgets overvejelser omkring transport af dyr fremgår af betænkningen side 71-72.

I medfør af § 16, stk. 1, i den gældende dyreværnslov er der udstedt 3 bekendtgørelser om transport af dyr, nemlig bekendtgørelse nr. 208 af 17. juni 1964 om transport af dyr med senere ændringer (national transport) og bekendtgørelse nr. 439 af 10. august 1982 om international transport af dyr, som er ud-

stedt til opfyldelse af 2 EF-direktiver, jf. nærmere herom pkt. 4.B.a., samt bekendtgørelse nr. 441 af 11. august 1982 om transport til søs af levende dyr.

Endvidere har Danmark den 23. april 1969 ratificeret den europæiske konvention af 13. december 1968 om international transport af dyr.

I moderne produktion af slagte kreaturer holdes dyrene ofte i bokse eller anden form for løsdrift under hele opvæksten. Når de når slagtevægten, er de så store, at de efter gældende regler skal være bundet under transporten til marked eller slagteri. Da de imidlertid aldrig har været bundne, reagerer de ofte så voldsomt på opbindingen, at risikoen for, at dyrene skader sig selv eller andre dyr, er overhængende.

Udvalget finder, at transport af højdrægtige dyr er uheldig og bør undgås, dels på grund af risikoen for, at dyret bliver fysisk belastet under transporten, men især fordi et dyr, der flyttes til et andet miljø senere end ca. 3 uger før fødslen, ikke har mulighed for at udvikle antistoffer i tilstrækkelig mængde til at beskytte dyret mod det nye miljøes mikrober. Dyr er særligt modtagelige for infektion i dagene omkring fødslen.

Udvalget peger på, at det bør overvejes at indskrænke mulighederne for transport af spæde dyr - især kalve i den første uges tid efter fødslen, idet kalve bedst sikres råmælk, hvis de ikke flyttes fra oprindelsesbesætningen straks efter fødslen (antistofbeskyttelse). Ca. 15 pct af nyfødte kalve dør i løbet af de første leveuger - heraf en væsentlig del på grund af flytning i utide.

Udvalget fremhæver på denne baggrund et behov for at justere de gældende regler om transport af dyr.

Justitsministeriet er enig i, at der er behov for en ajourføring af de gældende administrative regler. Strukturudviklingen inden for slagteribranchen har på en række områder ændret betingelserne for og omstændighederne ved indtransport af dyr til slagterierne. Antallet af slagtedyr er øget væsentligt, og udviklingen hen imod færre slagterier har medført længere transportveje og -tider, affødt en række nye konstruktioner af transportmateriellet, bl.a. etagevogne, containere, og øget kapacitet af de traditionelle lastvogne, sætte- og påhængsvogne. Justitsministeriet overvejer således for tiden en løsning på det særlige problem med transport af dyr i løsdrift.

Udvalgets synspunkter vil sammen med initiativerne fra det internationale samarbejde, jf. ovenfor pkt. 4, indgå i Justitsministeriets overvejelser i forbindelse med en kommende revision af de administrative regler.

I selve lovforslaget opretholdes med § 12 bemyndigelsen i den gældende lovs § 16 for justitsministeren til at fastsætte regler om transport af dyr.

5.10. Tilsyn

5.10.1. Tilsyn med lovens overholdelse

Dyreværnsudvalget finder, at der er behov for en forenkling af reglerne om tilsyn i §§ 13-15 i den gældende lov, jf. udvalgets overvejelser i betænkningen side 59-62 og 105-108.

Formuleringen af de gældende regler i § 15 og til dels også i § 13 er udtryk for, at man har ønsket at tage meget vidtgående hensyn til alle implicerede parter.

Der er først og fremmest taget hensyn til dyrets ejer, for hvem det i 1916 og 1950 var en væsentlig økonomisk belastning at skulle af med et dyr. Der er endvidere taget hensyn til forsikringselskaberne, der eventuelt har forsikret et dyr, og som i tilfælde af aflivning må betale erstatning. Endelig har man med reglerne om flere dyrlægers medvirken søgt at skabe fuld sikkerhed for det påtænkte indgreb.

Den meget omstændelige procedure medfører blandt andet, at en dyreejer i tilfælde af f.eks. et fodringspåbud har mulighed for til skade for dyret at forhale et påkrævet indgreb i ganske lang tid.

Udvalget finder, at der er behov for forenkledte regler, som sikrer, at der hurtigt og effektivt kan foretages indgreb, uden at væsentlige retssikkerhedshensyn tilsidesættes. Udvalget finder på den baggrund, at det er tilstrækkeligt med én dyrlægeerklæring ved ethvert påbud. Der er ikke behov for en særlig administrativ klageadgang vedrørende dyrlægers erklæring til en kredsdyrlæge eller til en offentlig myndighed i øvrigt.

Det kan være et problem, såfremt det er dyreejers egen dyrlæge, der skal udstede erklæringen, idet det vil kunne ødelægge tillidsforholdet mellem dyrets ejer og en dyrlæge. Udvalget finder det dog ligeledes uheldigt med en liste over dyrlæger, idet dette vil kunne opfattes som en særlig »blåstempling« af visse dyrlæger. Et forslag om en ordning med beskikkede dyrlæger (samme ordning som for forsvarsadvokater) har ikke kunnet vinde flertal. Der er overvejende stemning for, at den nuværende ordning opretholdes. Politiet kontakter således den dyrlæge, som det efter omstændighederne findes mest hensigtsmæssigt at overlade vurderingen af det foreliggende tilfælde.

Der kan endvidere være behov for at give påbud om andet og mere end fodring eller brug af dyret. Udvalget foreslår derfor, at bestemmelsen udformes, således at der åbnes mulighed for at give påbud om dyrets forsvarlige behandling, jf. lovudkastets § 21, stk. 1, 1. pkt. Det vil således være muligt at give påbud i enhver situation, hvor dyr behandles uforvarsligt.

Udvalget finder, at den praktiske betydning af bestemmelserne om forelæggelse for forsikringselskaber er beskeden, idet de fleste landmænd ikke holder deres dyr livsforsikret. På den baggrund finder udval-

get det ubetænkeligt at udelade bestemmelserne om forsikringssekskabernes interventionsret.

Udvalget finder endvidere, at der er behov for en bestemmelse, der sikrer, at politiet kan få adgang til et dyrehold uden først at skulle indhente en retskendelse. I langt de fleste tilfælde giver en dyreejer politiet adgang til sine dyr, såfremt politiet begærer dette. I nogle tilfælde er det imidlertid ikke muligt at få ejers tilladelse, enten fordi han ikke er til stede, eller fordi han ikke ønsker at samarbejde. Indhentelse af en retskendelse vil da kunne forsinke den påkrævede indgriben unødigt og dermed påføre dyrene en lidelse, som burde være undgået. Under hensyn til det formål, som skal sikres, og til, at en sådan bestemmelse ikke har væsentlig indgribende betydning over for dem, der holder dyr, finder udvalget det ubetænkeligt at indsætte en bestemmelse i loven - udvalgets lovudkastets § 29, stk. 2, - hvorefter politiet uden retskendelse kan få adgang til dyrehold, når det findes påkrævet af hensyn til beskyttelse af dyrene.

Justitsministeriet kan tiltræde Dyreværnsudvalgets opfattelse, hvorefter der er behov for en forenkling og effektivisering af reglerne om tilsyn med lovens overholdelse. Bestemmelserne i lovforslagets §§ 20-23 er udformet i overensstemmelse §§ 20-23 i udvalgets lovudkast.

For så vidt angår udvalgets forslag i lovudkastets § 29, stk. 2, om politiets adgang til dyrehold uden retskendelse, når der foreligger mistanke om, at et dyr behandles uforsvarligt, har Justitsministeriet overvejet, om der er behov for en sådan regel ved siden af retsplejelovens almindelige regler i kapitel 73 om ransagning.

Bestemmelser om, at tilsynsmyndigheder har adgang til nærmere angivne steder uden retskendelse med henblik på varetagelsen af de kontrolfunktioner, der påhviler dem, findes i en lang række love, herunder også i love vedrørende dyr. Som eksempler kan nævnes lov nr. 224 af 22. april 1987 om hjortehold og lov nr. 814 af 21. december 1988 om husdyrsgdomme.

Der er tale om administrative beføjelser uden for strafferetsplejen, således at myndighedens adgang til de pågældende lokaliteter ikke er betinget af, at der er formodning om et strafbart forhold. Der er intet til hinder for, at politiet som forvaltningsmyndighed kan være tillagt sådanne tilsynsbeføjelser uden for strafferetsplejen.

Under henvisning til det anførte kan Justitsministeriet tiltræde, at der med henblik på en effektiv beskyttelse af dyr medtages en bestemmelse, hvorefter politiet, når det skønnes nødvendigt, til enhver tid mod behørig legitimation uden retskendelse har ad-

gang til et dyrehold, uden at der foreligger konkret mistanke om et strafbart forhold.

Justitsministeriet finder, at bestemmelsen bør udformes i overensstemmelse med den modelformulering, der er anbefalet i betænkning 1039/1985 om tvangsindgreb uden for strafferetsplejen med henblik på at undgå en uklar afgrænsning over for tilfælde, hvor politiet handler inden for strafferetsplejen. Af samme grund foreslås bestemmelsen placeret i lovforslagets kapitel 4 om tilsyn og ikke i tilknytning til bestemmelserne om straf m.v. Der henvises til lovforslagets § 24.

Er det en mistanke om strafbart forhold, der udgør grundlaget for politiets indgriben, må indgrebet betragtes som en straffeprocessuel foranstaltning, der må foretages i overensstemmelse med retsplejelovens bestemmelser i kapitel 73 om ransagning. Det bemærkes i den forbindelse, at ransagning i hastende tilfælde vil kunne ske uden forudgående retskendelse.

5.10.2. *Regelmæssigt dyrlægetilsyn med dyrehold*

Udvalget har endvidere - betænkningen side 62-63 - drøftet muligheden for at indføre et pligtigt, regelmæssigt dyrlægetilsyn med alle dyrehold. Dyreværnsorganisationernes repræsentanter finder, at der bør indføres pligt for den, der erhvervsmæssigt holder dyr, til mindst én gang årligt at lade dyreholdet tilse af en dyrlæge, idet et sådant besøg vil kunne afsløre en uforsvarlig standard af mere varig karakter. Udvalgets øvrige medlemmer finder ikke grundlag for at stille forslag om et sådant regelmæssigt tilsyn, idet et krav om et vist antal dyrlægebesøg vil være en økonomisk belastning og medføre, at de små dyrehold vil få uforholdsmæssige udgifter.

Der er enighed i udvalget om, at det i tilfælde, hvor dyreholdet beror på en særlig tilladelse, f.eks. dyrehandlere og hold af høner i æglægningsbure, vil kunne fastsættes som et vilkår for tilladelsen, at der gives mulighed for kontrolbesøg af en dyrlæge.

Justitsministeriet kan tiltræde flertallets indstilling, idet de udgifter, der vil være forbundet med en ordning med regelmæssigt dyrlægetilsyn næppe vil stå i rimeligt forhold til resultaterne. Lovforslaget indeholder således ikke bestemmelser om pligtigt, regelmæssigt dyrlægetilsyn.

5.11. *Det Dyreetiske Råd*

Dyreværnsudvalget har i betænkning 1154/1988 s. 63-69 overvejet spørgsmålet om, hvorvidt der er behov for nedsættelse af et sagkyndigt organ, der kan rådgive justitsministeren i forbindelse med udfærdigelse af forskrifter på dyreværnsområdet.